Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma

Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Pielavesi, Rautavaara, Sonkajärvi, Vieremä

21.11.2022

SITOWISE

Pielavesi
PONNISTAA LUONNOSTAAN

IISALMI

RAUTAVAARA
PARAS LUONNOSTAAN

KIURUVESI
LUOMU-SUOMEN PÄÄKAUPUNKI

SONKAJÄRVI

KEITELE

Vieremä

TRAFICOM
Finnish Transport and Communications Agency

SITOWISE

Esipuhe

Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelman tavoitteena oli luoda suuntaviivat kävelyn ja pyöräilyn infrastruktuurin kehittämiselle sekä määritellä tulevien vuosien toimenpiteet kulkutapojen edistämiseksi palveluiden kehittämisen, viestinnän ja muiden liikkumisen ohjauksen keinojen avulla.

Edistämisohjelma laadittiin Iisalmen ja Kiuruveden kaupunkien sekä Keiteleen, Pielaveden, Rautavaaran, Sonkajärven ja Vieremän kuntien alueelle.

Työ pohjautuu Ylä-Savon kuntien strategioihin ja tavoitteisiin, joissa korostuvat mm. hyvinvoinnin, viihtyisyyden, liikunnan, turvallisuuden ja luontoystävällisyyden edistäminen. Lisäksi työssä hyödynnettiin vuonna 2021 kuntalaisille suunnatun kävelyn ja pyöräilyn kyselyn tuloksia.

Työn sisältö

Työssä määriteltiin pyöräliikenteen tavoiteverkot, kävelypainotteiset alueet ja esteettömyyden erikoistason alueet sekä näiden laatukriteerit. Kuntiin laadittiin kehittämiskortit, joissa on tarkasteltu tietyn kehittämiskohteen toteutusmahdollisuuksia ja -tapoja. Lisäksi työssä laadittiin toimenpideohjelma kävelyn ja pyöräilyn edistämiselle palveluiden kehittämisen ja viestinnän keinoin (ns. liikkumisen ohjaus). Talvikunnossapidon kehittämistä tavoitellaan seudun yhtenäisillä talvikunnossapitokriteereillä sekä parantamalla kunnossapidon laatua jalankulun ja pyöräilyn tärkeimmillä reiteillä. Jotta kävelyn ja pyöräilyn edistämistyö asettautuisi osaksi kuntien arkityötä, määriteltiin edistämistyölle organisointi- ja seurantamalli.

Edistämisohjelman toteuttaminen

Työ käynnistyi maaliskuussa 2022 ja valmistui marraskuussa 2022, ja se on saanut Traficomin liikkumisen ohjauksen valtionavustusta.

Työn toteuttamista on ohjannut ohjausryhmä, johon ovat kuuluneet:

- Jyrki Könttä, Iisalmen kaupunki (pj)
- Pekka Partanen, Iisalmen kaupunki
- Katja Pirhonen, Keiteleen kunta
- Teemu Kaitala, Keiteleen kunta
- Jaakko Katainen, Viisarit Oy
- Ville Kamaja, Kiuruveden kaupunki
- Lassi Myllylä, Kiuruveden kaupunki
- Juha Vainikainen, Pielaveden kunta
- Janne Kokkonen, Pielaveden kunta
- Mika Turkka, Pielaveden kunta
- Joona Kokkonen, Rautavaaran kunta
- Inka Makkonen, Rautavaaran kunta
- Jari Sihvonen, Sonkajärven kunta
- Ville Wäisänen, Sonkajärven kunta
- Kauko Korolainen, Sonkajärven kunta
- Mikko Kajanus, Vieremän kunta
- Sari Kautto, Vieremän kunta
- Salla Airaksinen, Pohjois-Savon ELY-keskus
- Juha Korhonen, Pohjois-Savon ELY-keskus
- Kati Hyvärinen, Traficom.

Työn toteuttamisesta ovat vastanneet Sitowise Oy:ssä projektipäällikkö Pilvi Lehtonen sekä Hanna Puolimatka, Miro Mujunen, Henri Tyni ja Mika Savolainen.

SITOWISE

Sisällysluettelo

Esipuhe

1. **Visio ja tavoitteet**
2. **Kävelyn ja pyöräilyn nykytila Ylä-Savossa**
3. **Kävelyn ja pyöräilyn toimenpideohjelma**
   - i. Seudun yhteinen osuus
   - ii. Iisalmen toimenpideohjelma
   - iii. Keiteleen toimenpideohjelma
   - iv. Kiuruveden toimenpideohjelma
   - v. Pielaveden toimenpideohjelma
   - vi. Rautavaaran toimenpideohjelma
   - vii. Sonkajärven toimenpideohjelma
   - viii. Vieremän toimenpideohjelma
4. **Talvikunnossapidon kehittäminen**
5. **Seuranta ja organisointi**

SITOWISE

Visio ja tavoitteet

SITOWISE

Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn edistämisen visio ja tavoitteet

Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn edistämisen visio ja tavoitteet pohjautuvat kuntien strategioihin ja tavoitteisiin. Niissä korostuvat kuntalaisten hyvinvointi, luonnon tuomat mahdollisuudet liikuntaan ja matkailun kehittämiseen, vapaa-ajan palvelut ja harrastusmahdollisuudet, elinympäristön viihtyisyys ja turvallisuus sekä ekologisuus. Kävely ja pyöräily eivät erillisinä mainintoinaan nouse esiin strategioissa.

Lisäksi vision ja tavoitteiden pohjana toimivat raportin valmistumishetkellä päivitettävä Itä-Suomen liikennestrategia, Pohjois-Savon liikennejärjestelmäsuunnitelma 2040, Ylä-Savon seudullinen ilmasto-ohjelma vuoteen 2035 ja Ylä-Savon liikennejärjestelmän aiesopimus.

Vision ja tavoitteiden laatimisprosessi

Kävelyn ja pyöräilyn visiota työstettiin yhdessä kuntien ja sidosryhmien edustajien kanssa visiotyöpajassa, joka järjestettiin 9.5.2022 Teamsin välityksellä. Visiotyöpajaan osallistui yhteensä 24 henkilöä eri kunnista ja sidosryhmistä. Osallistujat edustivat mm. kunnan vapaa-aikatoimea, teknistä toimea ja sivistystoimea, kuntapäättäjiä, matkailutoimijoita, kyläyhdistyksiä, urheiluseuroja, Liikenneturvaa ja ELY-keskusta. Visio ja tavoitteet viimeisteltiin ohjausryhmän kokouksissa.

Kuva: Ote kuntien strategioiden pohjalta laaditusta koosteesta.

SITOWISE

Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn visio

Vireä ja yllättävä Ylä-Savo

Visiota voidaan täydentää eri teemaisilla täsmennyksillä.

Yllättävän hyvät kävely- ja pyöräilyolosuhteet

Yllättävän viihtyisä

Yllättävän helppo liikkua

Yllättävän kaunis luonto

Yllättävän vireä

Yllättävän kiehtovia (matka)kohteita

Yllättävän hyvät pyörämatkailupalvelut

Yllättävän ekologinen

Yllättävän esteettömät liikkumismahdollisuudet

Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn tavoitteet

Kävely ja pyöräily ovat kokonaisvaltaisesti houkuttelevia kulkumuotoja

Yllä esitetyn päätavoitteen lisäksi on määritelty alatavoitteita viiteen eri teemaan liittyen.
Alatavoitteet on esitetty seuraavilla sivuilla.

- Kulkutapamuutos
- Liikenne-ympäristö
- Liikennepalvelut
- Liikkumisen ohjaus
- Yhteistyö, ilmapiiri ja ilmasto-vaikutukset

Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn tavoitteet

1. Kulkutapamuutos

Alle 5 kilometrin työmatkoista 50 % tehdään pyörällä tai kävellen.

Alle 3 kilometrin koulumatkoista 80 % tehdään pyörällä tai kävellen.

Kävely ja pyöräily ovat tärkeä osa arkiliikkumista.

Sähköpyöräily koetaan houkuttelevana vaihtoehtona 5-20 kilometrin pituisilla matkoilla, joilla infrastruktuuri tukee pyöräilyä.

Kävely ja pyöräily ovat ensisijaisia liikkumismuotoja lyhyillä matkoilla.

Ympärivuotista kävelyä ja pyöräilyä tuetaan ja mahdollistetaan.

Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn tavoitteet

2. Liikenneympäristö

Arjen matkat voi tehdä viihtyisässä ympäristössä.

Jalankulku on helppoa, sujuvaa ja houkuttelevaa etenkin lyhyemmillä matkoilla.

Jalankulku ja pyöräily näkyvät kaupunki- ja taajamaympäristössä. Keskustat ja keskukset on suunniteltu kävelyn ja pyöräilyn kannalta viihtyisiksi ja houkutteleviksi.

Taajamien tärkeimmät palvelut ovat saavutettavissa esteettömästi.

Keskustat ovat jalan ja pyörällä saavutettavissa myös niiden reuna-alueilta.

Jalankulun ja pyöräliikenteen pääreitistöt on suunniteltu turvallisiksi.

Pyöräpysäköinti määränpäässä on suunniteltu ja toteutettu toimivaksi ja houkuttelevaksi.

Jalan ja pyörällä pääsee sujuvasti ja turvallisesti lähiluontoon ja sen reiteille.

Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn tavoitteet

3. Liikennepalvelut

Kuntalaisilla, matkailijoilla ja vapaa-ajan asukkailla on jokaisessa kunnassa mahdollisuus polkupyörän lainaamiseen tai vuokraamiseen.

Jalankulku- ja pyöräliikenteen reitistöt sekä pyöräpysäköinti-mahdollisuudet tukevat sujuvia matkaketjuja.

Sähköpyöräilyn latauspisteitä on tarjolla riittävän tiheästi siten, että ne mahdollistavat sähköavusteisten pyörien käytön pyöräretkeilyssä ja –matkailussa.

Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn tavoitteet

4. Liikkumisen ohjaus

Seudun suuret työnantajat edistävät kävelyä ja pyöräilyä erilaisin kampanjoin ja eduin sekä pyöräpysäköintiä ja sosiaalitiloja kehittämällä.

Kokeilujen kautta yhä useampi valitsee kestävän kulkumuodon.

Luonnossa kävelyn ja pyöräilyn mahdollisuudet tunnetaan, ja niistä viestitään sekä kuntalaisille että matkailijoille.

Kuntalaisten elämänlaatu paranee liikuntaa lisäämällä.
Kävelyn ja pyöräilyn suosiota parannetaan asenteisiin vaikuttamalla.

Hyvät vapaa-ajan ja matkailun pyöräily- ja patikointireittien karttatiedot ovat helposti hyödynnettävissä sekä matkailussa että paikallisille.

Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn tavoitteet

5. Yhteistyö, ilmapiiri ja ilmastovaikutukset

Päättäjät ovat sitoutuneet tekemään päätöksiä, jotka edistävät kestävien kulkumuotojen houkuttelevuutta ja käytettävyyttä.

Vapaa-ajan kävely- ja pyöräilyreittejä kehitetään sekä paikallisten että matkailun tarpeisiin. Reitistöjä toteutetaan yhteistyössä eri kuntien välillä, ja ne tarjoavat liikkumismahdollisuuksia kuntien välillä.

Pyöräretkeilyä hyödynnetään positiivisen pyöräilyilmapiirin rakentamisessa.

Kävely ja pyöräily tukevat sosiaalista hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä.

Ylä-Savossa toimitaan yhteistyössä kävelyn ja pyöräilyn edistämisessä.

Liikennepäästöjä vähennetään kävelyä ja pyöräilyä edistämällä.

Kävelyn ja pyöräilyn nykytila Ylä-Savossa

SITOWISE

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen Ylä-Savossa

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen liikkumisen ohjauksen keinoin

Ylä-Savossa on toteutettu useita seudullisia liikkumisen ohjauksen hankkeita vuodesta 2016 lähtien. Liikkumisen ohjauksen työtä tehdään myös osana kuntien liikenneturvallisuustyöryhmien toimintaa. Liikkumisen ohjaukselle ei kuitenkaan ole laadittu selkeää toimintasuunnitelmaa tai tavoitteita.

Jalankulun ja pyöräilyn väylät

Suuri osa Ylä-Savon kuntien jalankulun ja pyöräilyn väylistä on jalkakäytäviä tai yhdistettyjä pyöräteitä ja jalkakäytäviä. Pyöräliikenteen väylien nykyinen laajuus kunnittain on esitetty seuraavilla sivuilla.

Esteettömyys

Iisalmeen, Kiuruvedelle, Sonkajärvelle, Rautavaaralle ja Vieremälle on määritelty esteettömyyden erikoistason alueet liikenneturvallisuussuunnitelman laatimisen yhteydessä vuonna 2017. Keiteleelle ja Pielavedelle esteettömyyden erikoistason alueita ei aiemmin ole määritelty.

Talvikunnossapito

Kuntien ja ELY-keskuksen jalankulku- ja pyöräilyväylien talvikunnossapitokriteereissä on eroavaisuuksia sekä kriteerien sisältöjen että raja-arvojen suhteen. Esimerkiksi maksimilumensyvyys vaihtelee 3 senttimetristä 7 senttimetriin. Vain osassa kuntia talvihoidolle on määritelty toimenpideaika.

Nykyiset pyöräliikenteen väylät

Iisalmi

Karttakuva: Nykyiset pyöräilyväylät Iisalmessa.
Valokuvat: Nykyisiä pyöräliikenteen väyliä Iisalmessa / Sitowise Oy.

Nykyiset pyöräliikenteen väylät

Kiuruvesi

Karttakuva: Nykyiset pyöräilyväylät Kiuruvedellä.
Valokuvat: Nykyisiä pyöräliikenteen väyliä Kiuruvedellä / Sitowise Oy.

Nykyiset pyöräliikenteen väylät

Keitele

Karttakuva: Nykyiset pyöräilyväylät Keiteleellä.
Valokuvat: Nykyisiä pyöräliikenteen väyliä Keiteleellä / Sitowise Oy.

Nykyiset pyöräliikenteen väylät

Pielavesi

Karttakuva: Nykyiset pyöräilyväylät Pielavedellä.
Valokuvat: Nykyisiä pyöräliikenteen väyliä Pielavedellä / Sitowise Oy.

Nykyiset pyöräliikenteen väylät

Rautavaara

Karttakuva: Nykyiset pyöräilyväylät Rautavaaralla.
Valokuvat: Nykyisiä pyöräliikenteen väyliä Rautavaaralla / Sitowise Oy.

Nykyiset pyöräliikenteen väylät

Sonkajärvi

Karttakuva: Nykyiset pyöräilyväylät Sonkajärvellä.
Valokuvat: Nykyisiä pyöräliikenteen väyliä Sonkajärvellä / Sitowise Oy.

Nykyiset pyöräliikenteen väylät

Sukeva, Sonkajärvi

Karttakuva: Nykyiset pyöräilyväylät Sukevalla.
Valokuvat: Nykyisiä pyöräliikenteen väyliä ja olosuhteita Sukevalla / Sitowise Oy.

Nykyiset pyöräliikenteen väylät

Vieremä

Karttakuva: Nykyiset pyöräilyväylät Vieremällä.
Valokuvat: Nykyisiä pyöräliikenteen väyliä Vieremällä / Sitowise Oy.

Kävelyn ja pyöräilyn toimenpideohjelma

SITOWISE

Kävelyn ja pyöräilyn toimenpideohjelman laatiminen ja tarkoitus

Kävelyn ja pyöräilyn toimenpideohjelma toimii kuntien työkaluna kävelyn ja pyöräilyn edistämisessä. Tavoitetilan verkko- ja aluemäärittelyt laatukriteereineen ohjaavat infrastruktuurin suunnittelua ja suunnitteluratkaisujen valintaa. Liikkumisen ohjauksen toimenpideohjelma toimii eri hallintokuntien ja sidosryhmien toiminnan suunnittelun tukena.

Ylä-Savoon määriteltiin pyöräliikenteen tavoiteverkko, kävelypainotteiset alueet ja esteettömyyden erikoistason alueet. Infrastruktuurin tavoitetilamäärittelyt laadittiin kuntakohtaisesti. Kuntakohtaisten tavoiteverkkojen lisäksi pyöräliikenteen tavoiteverkko sisältää kuntien välisen yhteyden Iisalmi-Vieremä –välille.

Pyöräliikenteen ja kävelyn infrastruktuurin tavoitetilan kriteerit laadittiin seudulle yhteisinä. Kriteerit perustuvat pyöräliikenteen, jalankulun ja esteettömyyden suunnitteluohjeisiin, ja niissä on nostettu esiin jalankulun ja pyöräliikenteen kannalta keskeisimpiä suunnittelukriteereitä. Infrastruktuurin suunnittelussa tulee hyödyntää näiden kriteerien lisäksi suunnitteluohjeita. Linkit ohjeisiin on koottu raportin viimeiselle sivulle.

Infrastruktuurin verkko- ja alueraajaukset laadittiin yhteistyössä kuntien kanssa kuntakohtaisissa infrakokouksissa, jotka järjestettiin elo-syyskuussa 2022.

Kävelypainotteisten alueiden merkitys

Sujuvan arkiliikkumisen mahdollistaminen edistää kaikkien liikkujien sosiaalista tasa-arvoa. Käveltävyyden tärkein tekijä on kaikille liikkujille soveltuva esteetön ympäristö. Viihtyisät ja houkuttelevat keskustat ja taajama-alueet edistävät paitsi liikkumishalukkuutta, myös kunnan tai kaupungin elinvoimaista julkikuvaa. Kuntakeskus on alueen käyntikortti, ja elinvoimaisessa keskuksessa ihmiset viihtyvät ja viettävät vapaa-aikaansa.

Jalankulun tärkeimmät alueet sijoittuvat keskustatoimintojen alueelle, joissa on keskeisimmät julkiset ja kaupalliset palvelut. Keskusta-alueilla matkat ovat usein lyhyitä, mikä luo hyvät puitteet jalankulun edistämiselle.

Jalankulkuympäristön kehittämisessä on tärkeää tunnistaa kävelyn huippualueet, kuten keskeisimmät kävelyreitit sekä merkittävät torialueet tai aukiot. Nämä alueet ja reitit on tässä edistämisohjelmassa määritelty kävelypainotteisiksi alueiksi. Näillä alueilla jalankulku on hyvä erotella ajoneuvoliikenteestä. Arjen kävelymatkoista saadaan viihtyisiä ja meluttomia erilaisia viihtyisyyselementtejä lisäämällä, nykyisiä puistoalueita hyödyntämällä ja turhaa autoliikennettä rajoittamalla.

Kuva: Vieremällä puistoalueet ovat viihtyisiä ja vehreitä.

Kävelypainotteisten alueiden kehittäminen

Työssä määritellyt kävelypainotteiset alueet kertovat, millä alueilla kävelyn viihtyisyyteen, turvallisuuteen ja sujuvuuteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Erityisesti oleskeluun ja viihtymiseen tarkoitetuilla alueilla, kuten puistoissa ja torialueilla, tulee viihtyisyyttä kehittää esimerkiksi istutuksin, vesiaiheilla sekä levähdyspenkeillä.

Kävelypainotteista aluetta suunniteltaessa on hyvä ottaa huomioon tässä ohjelmassa määritellyt laatukriteerit ja ohjeet sekä Jalankulun suunnittelu –ohjeen (Väylä 2022) sisältö.

Kuva: Keiteleellä torialueelle on luotu elävyyttä vesiaiheella, persoonallisella levähdyspenkillä ja istutuksin.

Kuva: Vieremällä puistoon on luotu erilaisia tiloja istutuksia ja muita elementtejä hyödyntäen.

Esteettömyyden erikoistason alueiden merkitys

Tässä työssä tarkistettiin aiemmin laaditut esteettömyyden erikoistason alueet ja päivitettiin ne. Keiteleen ja Pielaveden osalta määriteltiin kokonaan uudet esteettömyyden erikoistason alueet. Vieremällä esteettömyyden erikoistason alueesta päätettiin luopua, sillä koko taajama on tavoitteena toteuttaa esteettömyyden erikoistason kriteerien mukaisesti.

Esteettömyyden erikoistason alue tarkoittaa sellaista aluetta, jossa liikkumisympäristön esteettömyys tulee ottaa huomioon erityisen voimakkaasti. Erikoistason alue käsittää yleensä sellaiset alueet, joilla on iäkkäiden ja liikkumisesteisten tarvitsemia palveluita tai liikkumistarvetta synnyttäviä kohteita. Näitä voivat olla esimerkiksi:

- keskusta-alueet, joilla on julkisia ja kaupallisia palveluja,
- vanhus-, vammais-, sosiaali- ja terveyspalveluja tarjoavien toimipaikkojen ympäristöt,
- alueet, joilla on paljon vanhus- ja vammaisasuntoja,
- julkisen liikenteen terminaalialueet ja pysäkkialueet,
- liikunta- ja leikkipaikat, joilla on huomioitu kaikki käyttäjäryhmät sekä
- esteettömät reitit esimerkiksi virkistysalueilla.

Kuva: Esteettömyyden erikoistason alueella suojatien kohdalle jalkakäytävälle tulee toteuttaa kontrastiväriset varoitusalueet. Erityisen tärkeää tämä on suojateillä, joiden kohdalla jalkakäytävän reunatukilinja ei ohjaa kohtisuoraan suojatielle. Kuva Helsingistä.

Esteettömyyden erikoistason alueiden kehittäminen

Esteettömyyden erikoistason alueella sijaitsevia kohteita suunniteltaessa otetaan huomioon tässä ohjelmassa määritellyt kriteerit. Lisäksi kannattaa hyödyntää esteettömän rakentamisen SuRaKu –ohjekortteja. Esteettömyyden erikoistason aluetta suunniteltaessa on suotavaa osallistaa kunnan vanhus- ja vammaisneuvosto suunnitelman kommentointiin tai itse suunnitteluun.

Esteettömyyden parantamiseksi erikoistason alueella on hyvä toteuttaa esteettömyyskartoitus tai ns. esteettömyyskävely yhdessä eri käyttäjäryhmien kanssa. Erityistä huomiota kannattaa kiinnittää mm. törmäysvaarallisiin ja putoamisriskin aiheuttaviin kohteisiin sekä liikkumista estäviin ratkaisuihin, kuten korkeisiin reunakiviin. Näiden kohteiden esteettömyyttä voidaan parantaa ns. pikatoimenpitein, kuten varoitusalueita ja kaiteita lisäämällä sekä reunakiviä madaltamalla. Parantamistoimenpiteiden valinnassa on hyvä hyödyntää esteettömän rakentamisen SuRaKu –ohjeita.

Kuva: Törmäysvaarallisia kohteita ovat esimerkiksi valaisinpylväät, mainostelineet sekä jalkakäytävälle levittäytyvät terassit.

Kuva: Pielavedellä pyöräliikenteen pääreitit ovat paikoitellen erittäin viihtyisiä ja vehreitä.

Pyöräliikenteen infrastruktuurin kehittäminen

Pyöräliikenteen kehittämisen yleisenä tavoitteena on edistää pyöräilyn houkuttelevuutta erityisesti taajaman sisäisillä matkoilla. Pyöräliikenteestä saadaan houkutteleva liikkumismuoto, kun pyöräliikenteen reitit ovat selkeitä, turvallisia, sujuvia, vaivattomia ja viihtyisiä. Sujuvat yhteydet voivat olla autoliikennettä nopeampia ja tehdä pyöräilystä henkilöautoa kilpailukykyisemmän liikkumismuodon.

Pyörällä liikkuessa ollaan vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa, minkä vuoksi pyöräreittejä suunniteltaessa tulee edistää myös viihtyisien ja meluttomien ympäristöjen toteutumista. Pyöräilyn vaivattomuutta tukee mahdollisimman pienet tasoerot, helposti ennakoitavat geometriset linjat ja kaikille tielläliikkujille selkeät väistämis-velvollisuusjärjestelyt. Taajamissa on erityisen tärkeää, että pyöräilijät ja muut tielläliikkujat hahmottavat selkeästi pyöräilijöiden oikean paikan liikenneympäristössä.

SITOWISE

Kuva: Pyöräliikenteen tavoiteverkkoon kuuluvia väyliä kehitettäessä on ensiarvoisen tärkeää tunnistaa, millainen väylätyyppi kyseiseen kohteeseen sopii. Keskusta-alueilla tulee lähtökohtaisesti suosia jalankulun ja pyöräliikenteen erottamista toisistaan. Sopiva väylätyyppi voi olla esimerkiksi erotettu pyörätie ja jalkakäytävä (kuvassa).

Pyöräliikenteen tavoiteverkkoon kuuluvien väylien kehittäminen

Pyöräliikenteen tavoiteverkko on suunnitelma, joka ohjaa erityisesti kuntien pyöräilyväylien suunnittelua. Tavoiteverkko ja sille asetetut laatukriteerit kertovat, minkä tasoisena pyöräliikenteen väylä tulisi toteuttaa. Infrastruktuuria suunniteltaessa on hyvä hyödyntää tavoiteverkon karttamäärittelyä, tässä työssä laadittuja laatukriteerejä sekä mm. Pyöräliikenteen suunnittelu –ohjetta (Väylä 2020).

Väylätyypin valinnassa tulee varmistua, että kyseinen väylätyyppi on luonteeltaan sopiva tavoiteltuun liikennemäärään ja ympäristöön suhteutettuna. Lisäksi tulee varmistaa pyöräliikenteen väylien jatkuvuus myös silloin, kun toteutetaan vain tiettyä osaa tavoiteverkosta.

Ylä-Savon pyöräliikenteen tavoiteverkkojen laatiminen perustui taajaman sisäiseen vektoriverkkoajatteluun, jossa tunnistetaan liikkumistarve eri palveluiden ja asuinkeskittymien välillä. Tavoiteverkko koostuu pyöräliikenteen pää- ja aluereiteistä. Jaottelu näiden välillä perustuu odotettuun liikennemäärään sekä liikkumistarpeen tyyppiin: pääreitit palvelevat ensisijaisesti suuria liikkujamääriä sekä pitkämatkaista liikennettä, kun taas aluereitit palvelevat hieman pienempiä liikkujamääriä ja toimivat usein yhteyksinä pääreiteille. Osassa kuntia jaottelua pää- ja aluereittien välille ei tehty verkon suppeasta koosta johtuen.

SITOWISE

Kävelyn ja/tai pyöräilyn kehittämishankkeet

Kuntiin laadittiin kehittämiskortit kuntien valitsemista kävelyn ja/tai pyöräliikenteen edistämishankkeista. Tavoitteena on, että kehittämiskortit toimivat tukena infrastruktuurin parantamishankkeissa. Pielavedelle ja Vieremälle kehittämiskortteja ei edistämisohjelman yhteydessä laadittu. Vieremällä tärkeimmäksi kävelyn ja pyöräilyn infrastruktuurin kehittämiskohteeksi tunnistettiin kylätaajaman virkistysreitin kehittämistyö.

Kuntien kehittämiskortit liittyvät mm. jalankulku- ja pyöräilyväylien ja pyöräpysäköinnin kehittämiseen sekä liikkumismahdollisuuksien parantamiseen levähdyspenkkejä lisäämällä.

Kehittämiskorttien sisällöt on esitetty alla.

- Iisalmi: Ilvolankadun pyöräkatutarkastelu
- Keitele: Lossitien jalankulku- ja pyöräilyväylän tarkastelu
- Kiuruvesi: Pyöräpysäköinti Kuorevirran urheilualueella
- Rautavaara: Levähdyspenkkien sijoittaminen esteettömyyden erikoistason reitille
- Sonkajärvi: Päällysteen parantaminen sekä penkkien sijaintien ja tyyppien suunnittelu maanteiden jalankulku- ja pyöräilyväylillä

Kuva: Levähdyspenkkien lisääminen erityyppisille kävelyreiteille kiinnostaa Ylä-Savossa. Penkit ovat hyvä keino parantaa erityisesti iäkkäiden liikkumismahdollisuuksia. Kuva Vieremältä.

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen palveluita ja viestintää kehittämällä

Palveluiden ja viestinnän toimenpideohjelmia ideoitiin kunta- tai kuntaparikohtaisissa Teams-työpajoissa. Työpajojen ensimmäisessä vaiheessa ideoitiin aiemmin työssä määritettyjä tavoitteita tukevia toimia. Työpajojen toisessa vaiheessa täsmennettiin kuntakohtaiset toimenpiteet tuleville vuosille.

Toimenpiteistä työstettiin kuntakohtaiset toimenpideohjelmat, joiden avulla on tarkoitus edistää kuntien kävelyä ja pyöräilyä esimerkiksi palveluiden kehittämisen, kampanjoiden ja viestinnän keinoin. Lisäksi määriteltiin muutamia seudullisia toimenpiteitä.

Toimenpiteiden laatimisessa yhtenä tärkeänä vaiheena oli määritellä toimenpiteille vastuutahot sekä aikataulu. Vastuutahojen nimeämisellä sekä aikataulutuksella tavoitellaan toimenpiteiden konkreettisuutta, vastuunjakoa ja toimenpiteiden toteuttamisen helppoutta.

Kaupunki- tai kuntaparikohtaiset työpajat palveluiden ja viestinnän toimenpidesuunnitelman laatimiseksi toteutettiin seuraavasti:

- 16.8.2022 Keitele (4 osallistujaa) ja Pielavesi (4 osallistujaa).
- 24.8.2022 Iisalmi (10 osallistujaa)
- 25.8.2022 Rautavaara (2 osallistujaa) ja Vieremä (2 osallistujaa)
- 1.9.2022 Kiuruvesi (3 osallistujaa) ja Sonkajärvi (2 osallistujaa)

SITOWISE

Laatukriteerit

Pyöräliikenteen tavoiteverkko | sivu 1

	Pääreitti	Aluereitti
Jalankulun ja pyöräilyn erottelu	Tiiviisti rakennetulla alueella lähtökohtaisesti eroteltu. Esteettömyyden erikoistason alueella eroteltu. Poikkeuksena linjaosuudet etenkin rakentamattomalla alueella sekä kadusta/tiestä eri linjauksella kulkeva pyörätie.	Tiiviisti rakennetulla alueella lähtökohtaisesti eroteltu. Esteettömyyden erikoistason alueella eroteltu. Poikkeuksena linjaosuudet etenkin rakentamattomalla alueella sekä kadusta/tiestä eri linjauksella kulkeva pyörätie.

Yleisimmät väylätyypit (suluissa päällysteen leveys)	• Jalkakäytävä, pyörät autoliikenteen kanssa samassa tilassa (sekaliikenne)
	• Kaksisuuntainen pyörätie (3,0 m)
	• Yhdistetty jalkakäytävä ja pyörätie (minimi 4,0 m)
	  • ei käytetä tiiviissä rakennetussa liikenneympäristössä, esteettömyyden erikoistason alueella tai liikenneympäristössä, jossa vain vähän tai hidasta moottoriajoneuvoliikennettä
	• Sekaliikenne, kun nopeusrajoitus alhainen
	
	* Tavoiteleveydet Pyöräliikenteen suunnitteluohjeen (Väylä 2020) mukaiset
		• Jalkakäytävä, pyörät autoliikenteen kanssa samassa tilassa (sekaliikenne)
		• Kaksisuuntainen pyörätie (2,5 m)
		• Yhdistetty jalkakäytävä ja pyörätie (minimi 3,5 m)
		  • ei käytetä tiiviissä rakennetussa liikenneympäristössä, esteettömyyden erikoistason alueella tai liikenneympäristössä, jossa vain vähän tai hidasta moottoriajoneuvoliikennettä
		• Sekaliikenne, kun nopeusrajoitus alhainen
		
		* Tavoiteleveydet Pyöräliikenteen suunnitteluohjeen (Väylä 2020) mukaiset

SITOWISE

Laatukriteerit

Pyöräliikenteen tavoiteverkko | sivu 2

	Pääreitti	Aluereitti
Reunakiven korkeus risteämiskohdissa	Pyörätiellä ei reunatukea, Yhdistetyllä jalkakäytävällä ja pyörätiellä esimerkiksi • osin 40 mm reunatuki ja • osin luiskattu tai ei lainkaan reunatukea, Jalkakäytävällä esimerkiksi osin 40 mm reunatuki ja osin luiskattu.	Pyörätiellä ei reunatukea, Yhdistetyllä jalkakäytävällä ja pyörätiellä esimerkiksi • osin 40 mm reunatuki ja • osin luiskattu tai ei lainkaan reunatukea, Jalkakäytävällä esimerkiksi osin 40 mm reunatuki ja osin luiskattu.
Kunnossapito	Kuuluu kunnossapitoluokkaan 1. Asfalttipinnan korjaukset tehdään päällystämällä uudelleen selkeä yhteysväli. Urapaikkauksia ei hyväksytä. Vanhan ja uuden päällysteen saumakohtiin ei saa syntyä epätasaisuutta. Päällysteiden uusimisen yhteydessä on hyvä tarkistaa tarpeet pienille liikenneympäristön parantamistoimenpiteille.	Kuuluu kunnossapitoluokkaan 1. Vanhan ja uuden päällysteen saumakohtiin ei saa syntyä epätasaisuutta. Päällysteiden uusimisen yhteydessä on hyvä tarkistaa tarpeet pienille liikenneympäristön parantamistoimenpiteille.

Laatukriteerit

Pyöräliikenteen tavoiteverkko | sivu 3

	Pääreitti	Aluereitti
Valaistus	Reitti on valaistu. Vilkkaimmissa risteämiskohdissa pyörätien jatkeet ja suojatiet on valaistu lisävalaisimin tai muuten risteämiskohtaan sijoitetulla valaisimella.	Reitti on valaistu

Pyöräliikenteen tavoiteverkolla käytettävät väylätyypit

Esimerkkejä mahdollisista väylätyypeistä | sivu 1

Kuvat: Sekaliikennejärjestelyssä auto- ja pyöräliikenne yhdistetään ajoradalle samaan tilaan. Jalankulkijoille voi olla jalkakäytävät. Esteettömyyden erikoistason alueilla jalkakäytävät toteutetaan aina. Sekaliikenneratkaisua voidaan käyttää erityisesti rauhallisissa tai tiiviisti rakennetussa liikenneympäristössä, jossa nopeusrajoitus on enintään 30 km/h.

Kuva: Pyöräkaista on yksisuuntainen pyöräliikenteen järjestely, ja se merkitään yleensä molempiin ajosuuntiin. Pyöräkaistaa käytetään yleensä rakennetulla alueella.

Kuvat: Pyöräliikenteen suunnittelu (Väylä 2020)

Pyöräliikenteen tavoiteverkolla käytettävät väylätyypit

Esimerkkejä mahdollisista väylätyypeistä | sivu 2

Kuva: Kylätietä käytetään yleensä rakentamattomalla alueella. Kylätiessä ajorata on normaalia kapeampi. Piennar merkitään normaalia leveämmäksi ajoradan molemmille reunoille.

Kuva: 2-1 –tie on kuin rakennetun alueen versio kylätiestä. 2-1 –tiehen merkitään pyöräkaistat, joita autot kohtaamistilanteessa käyttävät tilapäisesti.

Kuva: Pyöräkadulla on ajorata ja yleensä jalkakäytävä. Autoilijat antavat pyöräilijälle esteettömän kulun. Pyöräkadulla voidaan hyödyntää useita erilaisia poikkileikkauksia, joita on esitetty Pyöräliikenteen suunnittelu –ohjeessa.

Kuvat: Pyöräliikenteen suunnittelu (Väylä 2020)

Pyöräliikenteen tavoiteverkolla käytettävät väylätyypit

Esimerkkejä mahdollisista väylätyypeistä | sivu 3

Kuva: Yksisuuntainen pyörätie soveltuu hyvin rakennettuun ja erityisesti tiiviiseen ympäristöön. Yksisuuntainen pyörätie on turvallinen, koska pyöräliikenne saapuu liittymään samasta suunnasta autoliikenteen kanssa.

Kuva: Kaksisuuntainen pyörätie sopii rakentamattomalle alueelle tai rakennetulla alueella väljästi rakennettuun liikenneympäristöön.

Kuva: Yhdistetty pyörätie ja jalkakäytävä soveltuu rakentamattomalle alueelle sekä väljästi rakennettuun liikenne-ympäristöön. Ratkaisua ei käytetä tiiviisti rakennetussa liikenneympäristössä eikä esteettömyyden erikoistason alueella.

Kuvat: Pyöräliikenteen suunnittelu (Väylä 2020)

Laatukriteerit

Kävelypainotteiset alueet ja esteettömyyden erikoistason alueet | sivu 1

Teema	Toteutus
Jalankulun erottaminen autoliikenteestä	Lähtökohtaisesti erotettu. Esteettömyyden erikoistason alueella aina erotettu.
Jalankulun erottelu pyöräliikenteestä	Lähtökohtaisesti erotettu ydinkeskustan alueella ja aina esteettömyyden erikoistason alueella.
Jalankulkuväylän leveys	Jalkakäytävän poikkileikkauksen suositeltava mitoitus - Tiiviisti rakennettu alue: 2,25 metriä - Väljästi rakennettu alue: 2,00 metriä - Vilkkaasti liikennöidyillä väylillä ks. Jalankulun suunnitteluohje (Väylä 2022)
Pituuskaltevuus	Esteettömyyden erikoistason alueella enintään 5 %, muualla enintään 8%
Suojatie	Merkitään sekä liikennemerkillä että tiemerkinnällä. Reunatukijärjestelyissä otetaan huomioon erityyppiset liikkujat, esimerkiksi siten, että reunatuen korkeus suojatien kohdalla on osin 40 mm ja osin reunatuki on luiskattu. Toteutusratkaisun valinnassa hyödynnetään SuRaKu-ohjeita.
Varoitusalueet suojateitä lähestyttäessä	Vinosti lähtevässä suojatiessä tai reunatukilinjan ollessa kaareva ylityssuunta osoitetaan 600 mm leveällä lohkopintaisella kontrastivärisellä luonnonkivellä koko suojatien leveydeltä. Esteettömyyden erikoistason alueella suojatie osoitetaan aina 600 mm leveällä lohkopintaisella kontrastivärisellä luonnonkivellä koko suojatien leveydeltä.

Laatukriteerit

Kävelypainotteiset alueet ja esteettömyyden erikoistason alueet | sivu 2

Teema	Toteutus
Risteäminen autoliikenteen kanssa	Suojatien ylityspituus mahdollisimman lyhyt. Reunatukilinjat kohtisuorassa linjassa suojatiehen nähden. • Autoliikenteen nopeusrajoitus enintään 40 km/h: ”tavallinen suojatie”. Keskisaarekkeellinen tai kavennettu ajorata suojatien kohdalla mikäli liikenneympäristö sitä edellyttää tai suojatien kerralla ylitettävä pituus olisi muutoin yli 7 metriä. • Autoliikenteen nopeusrajoitus 50 km/h: keskisaarekkeellinen, kavennettu tai valo-ohjattu suojatie • Autoliikenteen nopeusrajoitus 60 km/h: suojatiellä valo-ohjaus, esteettömyyden erikoistason alueella äänimerkki • Autoliikenteen nopeus yli 60 km/h: ei suojatietä, risteämisratkaisu tarvittaessa eritasossa
Levähdyspenkit	50 metrin välein ydinkeskustan alueella, (muualla 100-200 metrin välein). Penkeissä selkänoja ja käsituki keskellä tai reunoissa.
Törmäysturvallisuus	Väylällä ei sallita kohteita, joihin näkörajoitteinen voi törmätä (esim. mainostelineet, valaisinpylväät). Mikäli tällaisia on mahdotonta välttää, on niiden havaittavuutta parannettava kontrastialueella tai vähintään 600 mm korkealla kaiteella tai muulla reunuksella. Väylän yläpuolisten varusteiden ja rakenteiden tulee olla vähintään 2,2 metrin korkeudella.

Laatukriteerit

Kävelypainotteiset alueet ja esteettömyyden erikoistason alueet | sivu 3

Teema	Toteutus
Päällyste	Asfalttipinta, kiveys, ulkoilureiteillä myös kivituhka, soramurske tai vastaava. Päällyste pidetään tasaisena ja hyväkuntoisena siten, ettei se aiheuta kompastumisriskiä tai vaikeuta rullaluistimilla, pyörätuolilla tai lastenvaunujen kanssa kulkemista. Päällystepinnan korjaukset tehdään päällystämällä uudelleen selkeä yhteysväli. Vanhan ja uuden päällysteen saumakohtiin ei saa syntyä epätasaisuutta. Urapaikkauksia ei hyväksytä.
Kunnossapito	Jalankulkuväylät ja –alueet kuuluvat kunnossapitoluokkaan 1.
Valaistus	Jalankulkuväylät on lähtökohtaisesti valaistu. Erityistä huomiota kiinnitetään risteämiskohtien kuten suojateiden valaistukseen.
Turvallisuus	Vältettävä vaaralliseksi koettuja risteämisiä muun liikenteen kanssa. Pyritään mahdollisimman hyvään sosiaalisen turvallisuuteen esim. välttämällä pimeitä alikulkuja tai pimeitä puisto-osuuksia. Erityisen turvattomiksi koettujen risteämisten havaittavuutta voidaan parantaa esimerkiksi valaistuksella, suojatien heijastinvarsin tai varoitusvilkuin. Näiden toimenpiteiden tarpeellisuus tarkastellaan kokonaisuutena saman katujakson tai lähialueen muiden risteämisten kanssa.
Viihtyisyys ja vaihtelevuus	Ympäristö on viihtyisää, turvallista, rauhallista ja virikkeellistä. Hyödynnetään kiinnostavia yksityiskohtia, istutuksia, vesiaiheita ja muita luonnonelementtejä. Toteutus ns. ihmisen mittakaavassa: ympäristö on tiivistä ja siinä pyritään luomaan erilaisia tiloja. Vältetään moottoriajoneuvoliikenteestä aiheutuvaa melu- ja saastehaittaa.

Iisalmi

EDISTÄMISOHJELMA

SITOWISE

Pyöräliikenteen tavoiteverkko

Iisalmi | sivu 1

Karttakuvat: Pyöräliikenteen tavoiteverkko Iisalmessa.

Pyöräliikenteen tavoiteverkko

Iisalmi | sivu 2

Iisalmen pyöräliikenteen tavoiteverkossa pääreitit halkovat keskusta-aluetta sekä Pohjolankadun länsi- että itäpuolella. Pääreitit yhdistävät rautatieaseman, torialueen ja keskustan koulut sekä johdattavat kauempana sijaitseville asuinalueille ja pohjoisessa Vieremälle saakka.

Pääreittejä täydentävät aluereitit, jotka luovat yhteyksiä mm. toisen asteen oppilaitokselle, ammattikorkeakoululle, Paloisvuoren ulkoilualueelle sekä etelässä kohti Ohenmäkeä ja Lapinlahtea.

Pääreitistön ulkopuolella paikallisreitit täydentävät pyöräliikenteen pääverkkoa ja palvelevat erityisesti paikallista pyöräliikennettä. Paikallisreitit käsittävät kaikki muut pyörätiet, kadut ja tiet sekä tarvittaessa puistokäytävät ja muut vastaavat, jotka ovat pyöräliikenteelle sallittuja yhteyksiä.

Karttakuva: Pyöräliikenteen pääreitti välillä Iisalmi-Vieremä (huom. kuvassa ei ole esitetty taajamissa sijaitsevia aluereittejä).

Kävelyn aluemäärittelyt

Iisalmi

Kävelypainotteisen alueen määrittelyssä on otettu huomioon keskusta-alueen merkittävimmät asioinnin, työn, koulutuksen ja vapaa-ajan liikkumistarpeet.

Esteettömyyden erikoistason alueen määrittelyn taustalla ovat erityisesti iäkkäiden ja liikkumisesteisten liikkumistarpeet.

Karttakuva: Iisalmen kävelypainotteinen alue

Karttakuva: Iisalmen esteettömyyden erikoistason alue

Liikkumisen ohjauksen ja liikennepalveluiden kehittämisen toimenpiteet

Iisalmi | sivu 1

Toimenpiteet sähköpyöräilyn tunnettavuuden edistämiseksi ja pyöräilyn lisäämiseksi	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Järjestetään sähköpyörien testausmahdollisuus toritapahtumana. Testauksen lisäksi kehitellään tapahtumaan myös muuta pyörätoimintaa, esim. pyörälenkki.	Kadut ja ympäristö, Iiden/ Toritoimikunta.	Syksy 2023	Keila- ja liikuntakeskus Liikkeen sähköpyörien hyödyntäminen kannattaa selvittää. Paikalle mielellään esittelijä, jolla on useita erilaisia sähköpyöriä esiteltävänä. Toritapahtumasta on hyvä sopia Iidenin ja Toritoimikunnan kanssa. Iisalmen Visa ry yhteistyötahona pyörälenkin järjestämisessä.
Lainataan kaupungin sähköpyöriä ja tavallisia pyöriä henkilökunnalle myös yön yli.	Henkilöstöhallinto	2023 talvi	Selvitetään vakuutusasiat
Järjestetään kaupungin päättäjille suunnattu pyöräilyretki, johon osallistuu esimerkiksi tekninen lautakunta sekä sivistys- ja hyvinvointilautakunta.	Hallinto	2023	
Järjestetään tapahtuma, jossa esitellään pyöräilyvarusteita (mm. nastarenkaita ja vaatetusta) talvipyöräilyyn.	Iisalmen Visa	11/2022	Mahdollisesti #pyöräilytalvi-kampanjan yhteydessä
Järjestetään pyöränperushuoltokurssi Sankariniemessä.	Iisalmen Visa	Vuosittain toistuva, keväisin	

Liikkumisen ohjauksen ja liikennepalveluiden kehittämisen toimenpiteet

Iisalmi | sivu 2

Toimenpiteet pyöräpysäköinnin ja pyörämatkailun kehittämiseksi	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Tehdään kaupungin eri toimipisteiden sosiaalitilojen ja pyöräpysäköintipaikkojen kehittämistarpeiden kartoitus.	Henkilöstöhallinto, toimitilat	2023 talvi/kevät	
Lisätään runkolukittavia pyöräpysäköintipaikkoja julkisille paikoille. Kartoitetaan kaupungin julkisten tilojen sekä koulujen pyöräpysäköintitarpeet.	Tekninen toimiala kadut ja ympäristö -vastuualue	2023	
Lisätään pyörämatkailun ja pyöräilijöiden tarpeiden huomioimista. Tehdään kartoitus pyöräilijöille soveltuvista taukopaikoista ja kehitetään taukopaikkoja pyörämatkailun näkökulmasta.	Tekninen toimiala viher- ja liikuntapalvelut	2023-2024	
Pyritään kehittämään pyörien kuljettamismahdollisuuksia junissa ja linja-autoissa. Viedään tietoa kehittämistarpeesta Pyöräilykuntien verkostolle.	Tekninen toimiala kadut ja ympäristö -vastuualue	2023	

Iisalmi | sivu 3

Toimenpiteet pyöräilyn ja kävelyn viestinnän ja markkinoinnin tehostamiseksi	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Tiedotetaan kaupungin pyörien lainaamisesta: mistä, kuinka pitkäksi aikaa ja millaisilla säännöillä pyörät ovat lainattavissa.	Henkilöstöhallinto	2023 talvi	Selvitetään vakuutusasiat
Järjestetään yrityksille suunnattu pyöräilyä ja kävelyä edistävä haastekampanja, josta palkitaan. Elämäni kunnossa – Viestintää ja markkinointia.	Elinvoimapalvelut (viestintä, erillinen työryhmä?)	2023	
Kehitetään pyöräretkeilyn palveluja ja tarjontaa sekä pyöräretkeilyn markkinointia yrityksissä. Esimerkiksi kerrotaan yrityksille pyöräretken toteuttamisesta jonkin tapahtuman yhteydessä (teemana: mitä palveluja pyöräretkeily vaatii).	Elinvoimapalvelut matkailu ja tapahtumat (yhteistyössä Iisalmen Visan kanssa)	2023-2024	Mahdollisuuksien mukaan seudullisena tapahtumana
Elämäni kunnossa -viestinnässä nostetaan pyöräilynäkökulmaa esiin ja toteutetaan mm. pyöräilyyn liittyviä sosiaalisen median kampanjoita (kuten pyöräilyhaaste).	Viestintä (Elämäni kunnossa)	2023	
Tehostetaan pyörälainausta kaupunkipyöräjärjestelmän kautta markkinoinnin avulla ja pyörien valikoimaa laajentamalla.	Yritys, oppilaitokset huollossa mukana		
Hyväksytetään Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma päättäjätahoilla ohjelman valmistuttua.	Kaupunginhallitus/ lautakunnat	2023	

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Iisalmi

Ilvolankadun pyöräkatutarkastelu

SITOWISE

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Iisalmi | sivu 1

Pyöräkadun suunnittelun lähtökohdat

Pyöräkatu on katu, jolla voi ajaa autolla, mutta pyöräliikenteelle on annettava esteetön kulku. Autojen ajonopeudet sovitetaan pyöräliikenteen mukaan.

Väylätyypin valinnassa on hyvä huomioida Pyöräliikenteen suunnittelu –ohjeessa mainitut reunaehdot eritysesti liikennemääriin liittyen (Väyläviraston ohjeita 18/2020):

- *Pyöräkatu toteutetaan yleensä tieosuudelle, jolla autoliikenteen verkolla on paikallinen ja pyöräliikenteen verkolla pääverkon funktio.*
- *Pyöräkatu soveltuu parhaiten tonttikatuna tai paikallisena kokoojakatuna toimivalle pyöräliikenteen pääverkon yhteydelle.*
- *Pyöräkadun toteuttamisen edellytyksiä ovat tavoitetilanteessa:*
    - *kesähuipun vuorokausina pyöräliikennettä on noin kaksinkertainen määrä autoliikenteeseen verrattuna tai*
    - *pyöräliikennettä on vuoden keskiarvon mukaan enemmän kuin autoliikennettä.*

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Iisalmi | sivu 2

Pyöräkatu suunnitellaan yleensä osaksi pyöräliikenteen pääreittiä, jota pääosa alueen pyöräliikenteestä käyttää. Ilvolankatu ei ole osa pyöräliikenteen pääverkkoa, mutta se on merkittävä koulumatkaliikenteen yhteys. Mikäli esimerkiksi pyöräilevät koululaiset ja keskustaan suuntautuva polkupyörällä tehtävä työmatkaliikenne käyttää Ilvolankatua pyöräreittinään (tavoitetilanteessa), on mahdollista että pyöräliikennettä on enemmän kuin autoja.

Autoliikenteen rauhoittamiselle sekä kävelyn ja pyöräilyn mahdollisuuksien parantamiselle Ilvolankadulla voi harkita myös muita vastaavia vaihtoehtoja kuin pyöräkatu, mikäli edellytykset pyöräkadulle eivät täyty. Vaihtoehtoja ovat esimerkiksi tässä tarkastelussa esitetty poikkileikkaus tonttikatuna ilman pyöräkatumerkkejä (huom. tarve lumitilalle) tai 2-1-tie.

Kuva: Ilvolankadun pyörätietarkastelu, ote suunnitelmakartasta.

SITOWISE

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Iisalmi | sivu 3

Ilvolankadun pyöräkatutarkastelun suunnitteluperiaatteet

- Risteävät kadut ovat väistämisvelvollisia pyöräkatuun nähden.
- Pyöräkadun ajorata erotetaan reunakivellä jalkakäytävästä ja ympäröivästä maastosta.
- Ajoradalla voidaan käyttää värillistä asfalttia järjestelyjen korostamisen vuoksi.
- Ajoradan reunoille voidaan asentaa kiveysalueet, jotka kaventavat asfaltoitua pintaa ja tekevät ajoradasta visuaalisesti kapeamman.
- Jalkakäytävä jatketaan risteävien katujen yli ”korotettuna”. Ratkaisu korostaa Ilvolankadun muista kaduista eroavia järjestelyjä.
- Risteävien katujen sekä tonttien liittymien kohdille reunakivi asennetaan madallettuna.
- Pyöräkadun pysäköintipaikat ovat ns. taskuissa. Tarkastelussa on esitetty pysäköintipaikkoja nykyisten pysäköintipaikkojen kohdille. Kuutolankadun päässä pysäköintisyvennystä on esitetty lyhennettäväksi, liittymän ja suojatien turvallisuuden ja havaittavuuden parantamiseksi.
- Pyöräkatu päätetään ennen Kuutolankadun ja Kirkonsalmentien liittymäalueita.
- Liittymäalueiden pyörätiejärjestelyt on tarkasteltava ja suunniteltava erikseen tarkemmin, jotta pyöräreitit saadaan selkeiksi, turvallisiksi ja jatkuviksi liittymäalueilla ja niiden jälkeen.
- Katualueen leveys on kapeimmillaan noin 9,7 metriä. Tarkastellulla poikkileikkauksella katualueelle mahtuisi hyvin vähän lumitilaa ja suurin osa talven lumista jouduttaisiin kuljettamaan pois. Katualueen lumitilat tarkasteltiin Väyläviraston ohjeita 18/2020 Pyöräliikenteen suunnittelu mukaan.

SITOWISE

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Iisalmi | sivu 4

Kuva: Ilvolankadun pyöräkadun tyyppipoikkileikkaus. Jalkakäytävän leveytenä voidaan käyttää myös 2,0 metriä, mikäli jalankulkijoiden määrä vuorokaudessa on alle 500.

Kuva: Risteävien katujen liittymissä jalkakäytävä viedään korotettuna yli risteävän kadun liittymän.

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Iisalmi | sivu 5

Kirkonsalmentien ja Ilvolankadun liittymä

Liittymäalueen pyörätiejärjestelyt on tarkasteltava ja suunniteltava erikseen tarkemmin, jotta pyöräreitit saadaan selkeiksi, turvallisiksi ja jatkuviksi. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota pyöräilijöiden siirtymiseen Kirkonsalmentien jalankulku- ja pyöräilyväylän ja Ilvolankadun pyöräkadun välillä.

Kuva: Nykyiset jalankulun ja pyöräliikenteen järjestelyt Kirkonsalmentien ja Ilvolankadun liittymässä.

SITOWISE

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Iisalmi | sivu 6

Kuva: Nykyiset jalankulun ja pyöräliikenteen järjestelyt Kuutolankadun ja Ilvolankadun liittymässä.

Kuutolankadun ja Ilvolankadun liittymä

Liittymäalueen pyörätiejärjestelyt on tarkasteltava ja suunniteltava erikseen tarkemmin, jotta pyöräreitit saadaan selkeiksi, turvallisiksi ja jatkuviksi.

Ilvolankadulla pyöräkatu päätetään ennen liittymää. Pysäköintipaikkoja ei viedä liittymäalueen reunaan saakka suojatien vuoksi. Ajorata kavennetaan pyöräkadun ensimmäisten kymmenien metrien matkalla.

Keitele

EDISTÄMISOHJELMA

SITOWISE

Pyöräliikenteen tavoiteverkko

Keitele

Keiteleen pyöräliikenteen tavoiteverkossa pääreitit yhdistävät keskustan merkittävimmät palvelut (tori, keskustapalvelut, linja-autoasema, kunnantoimisto, koulu, kirkko, päivittäistavarakaupat).
Aluereitit yhdistävät pääverkon asuin- ja työpaikka-alueisiin sekä Lossisaaren matkailualueeseen.

Pääreitistön ulkopuolella paikallisreitit täydentävät pyöräliikenteen pääverkkoa ja palvelevat erityisesti paikallista pyöräliikennettä. Paikallisreitit käsittävät kaikki muut pyörätiet, kadut ja tiet sekä tarvittaessa puistokäytävät ja muut vastaavat, jotka ovat pyöräliikenteelle sallittuja yhteyksiä.

Karttakuva: Pyöräliikenteen tavoiteverkko Keiteleellä.

Kävelyn aluemäärittelyt

Keitele

Kävelypainotteisen alueen määrittelyssä on otettu huomioon keskusta-alueen merkittävimmät asioinnin, työn, koulutuksen ja vapaa-ajan liikkumistarpeet.

Esteettömyyden erikoistason alueen määrittelyn taustalla ovat erityisesti iäkkäiden ja liikkumisesteisten liikkumistarpeet.

Karttakuva: Keiteleen kävelypainotteinen alue

Karttakuva: Keiteleen esteettömyyden erikoistason alue

Liikkumisen ohjauksen ja liikennepalveluiden kehittämisen toimenpiteet

Keitele | sivu 1

Toimenpiteet pyöräilyn ja kävelyn edistämiseksi	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Tehdään virkistysreitille taideaita (Osmontieltä Vesannontielle).	Sivistystoimenjohtaja ja Keitele Group	2023	Esim. kansalaisopistot/ koulut taiteilijoiksi.
Lisätään humoristisia kylttejä eri puolelle Keiteleen pyöräteitä ja kävelyreittejä (esim. 5 kpl).	Nuorisovaltuusto	2023	Kylttejä voi tilata esim. Savon kilvestä.
Hankitaan 2 kpl sähköpyöriä kirjastoon kunnan omistukseen. Päivisin sähköpyörät ovat kunnan työntekijöiden käytössä.	Kunnan johtoryhmä	2023-2024	Talousarvioon varataan rahoitus polkupyörille vuodelle 2023. Lisäksi pyörien vuokraus Lossisaaressa.
Unelmien liikuntapäivän ohjelmaan polkupyörien huoltoa sekä kunnan sähköpyörien kokeilua Keitele-talolle.	Liikuntatoimi, nuoristoimi	10.5.2023	
Järjestetään Unelmien liikuntapäivänä päättäjäpyöräily.	Johtoryhmä	10.5.2023	Kunnanjohtajaa pyydetään viemään viestiä eteenpäin.
Kutsutaan päättäjät polkupyörillä kokoukseen. Toteutus kesällä tai syksyllä.	Johtoryhmä	Kokeilu vuosi 2023	Mahdollisesti jatkuva
Järjestetään perhepyöräretki syyslomalla. Teemana voi olla ”soihtupyöräily” pyöränvalot päällä tai pyöräreitille voi laittaa ”soihtuja”. Teemana voi olla myös pyöräsuunnistus. Pyöräretken toteutus Sepon seiska –reitillä.	Nuorisotoimi	Syysloman viimeinen sunnuntai 2023	Samalla idealla kuin hiihtoretkipäivä

Liikkumisen ohjauksen ja liikennepalveluiden kehittämisen toimenpiteet

Keitele | sivu 2

Toimenpiteet pyöräilyn ja kävelyn markkinoinnin tehostamiseksi	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Tehdään sosiaalisessa mediassa jaettavaksi esim. TikTok- videoita Sepon seiskan ja Leppäselän reiteistä ja laavuilta.	Nuoristoimi ja nuorisovaltuusto	Kesä-syksy 2023	
Lisätään torille ilmoitustaulu, jossa tiedotetaan Sepon seiskan ja Leppäselän reiteistä. Kyltti muistuttaa kuntalaisia reiteistä ja palvelee matkailijoita.	Sivistystoimi	Kesä 2023-2024	
Markkinoidaan Keiteleen virkistysreittejä sosiaalisessa mediassa ja kerrotaan, että virkistysreiteillä voi ajaa pyörällä.	Viestintätiimi	Syksy 2022 ja 2023	Mm. Puupolun markkinointia
Markkinoidaan pyöräilykuukautta (Kilometrikisa) suurille työnantajille.	Kunta ja esim. Sepa Oy, Keitele Group	5/2023 pyöräilyviikolla	Mahdollisesti vuosittainen tapahtuma
Hyväksytetään Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma päättäjätahoilla ohjelman valmistuttua.	Kunnanhallitus/ lautakunnat	2023	

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Keitele

Lossitien jalankulku- ja pyöräilyväylän tarkastelu

SITOWISE

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Keitele | sivu 1

Lossitie on keskustaajaman reunalla kulkeva katu, jolla ei nykyisin ole jalankulku- tai pyöräilyväylää. Tässä kehittämiskortissa tarkasteltiin mahdollisuuksia jalankulku- ja pyöräilyväylän toteuttamiselle käytettävissä olevan tilan näkökulmasta. Tarkastelu on tehty hyödyntäen Väyläviraston ohjeita 18/2020 Pyöräliikenteen suunnittelu –ohjetta.

Lossitien alue on väljästi rakennettua liikenneympäristöä. Väljästi rakennetussa liikenneympäristössä yleensä käytettäviä pyörätien väylätyyppejä ovat pyöräkaista, 2-1-tie, yksisuuntainen pyörätie tai 2-suuntainen pyörätie.

Tässä tarkastelussa on tarkasteltu 2-suuntaisen pyörätien sekä jalkakäytävän sijoittamismahdollisuutta Lossitien varteen. Tarkastelu tehtiin sekä erotellulle (VE1) että yhdistetylle (VE2) pyörätielle ja jalkakäytävälle.

Tarkastelu sisälsi linjaosuudet: tontti-, maantie- ja katuliittymien kohtia ei tarkasteltu. Liittymien kohdat tulee tarkastella erikseen tarkemmilla lähtötiedoilla (mm. nykyisten katujen, liittymien sekä pyöräily- ja jalankulkuväylien tarkat sijainnit).

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Keitele | sivu 2

Lossitie kuuluu Keiteleen pyöräliikenteen pääverkostoon ja on luonteeltaan aluereitti. Aluereitillä pyöräliikenne ja jalankulku erotellaan toisistaan lähtökohtaisesti. Kuitenkin pyöräliikenteen ja jalankulun yhdistäminen samaan tilaan on mahdollista perustellusta syystä.

Tiiviisti rakennetun alueen ulkopuolella jalankulun ja pyöräliikenteen yhdistämistä voidaan harkita tapauksissa, joissa poikkileikkauksessa on huipputunnin aikana:

- Alle 200 pyöräilijää ja alle 200 jalankulkijaa
- Alle 300 pyöräilijää ja alle 50 jalankulkijaa
- Alle 50 pyöräilijää ja alle 300 jalankulkijaa

Jos alueella liikkuu paljon lapsia, toimintarajoitteisia tai iäkkäitä henkilöitä, yleensä pyöräily ja jalankulku erotetaan yllä mainittua pienemmillä käyttäjämäärillä.

Toteutustapaa valittaessa on arvioitava käyttäjien määrät ja käyttäjäryhmät sekä kiinnitettävä huomiota siihen, mikä väylätyyppi on perusteltua valita.

Mikäli kaksisuuntainen pyörätie rakennetaan ajoradan varteen, toteutetaan aina erotusalue.

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Keitele | sivu 3

VE1: Eroteltu pyörätie ja jalkakäytävä

Tarkastelussa selvitettiin, onko mahdollista sijoittaa kaksisuuntainen pyörätie ja jalkakäytävä eroteltuna Lossitien itäreunaan. Tarkastelu tehtiin poikkileikkauksella VE1 (ks. seuraava sivu), joka sisältää ajoradan, erotustilan ajoradan ja pyörätien väliin (korotettuna reunakivellä), kaksisuuntaisen pyörätien suunnat eroteltuna ja jalkakäytävän erotettuna pyörätiestä esim. noppakiviraidalla. Kapeimmissa katualueen kohdissa päällystetty alue on noin metrin kapeampi kuin katualue.

Eroteltu pyörätie ja jalkakäytävä on perusteltu ratkaisu liikkumisen sujuvuuden ja turvallisuuden näkökulmasta.

Tarkastellulla poikkileikkauksella VE1, katualueelle mahtuisi hyvin vähän lumitilaa, jolloin suurin osa talven lumista jouduttaisiin kuljettamaan pois.

Kuva: Tarkastelu kaksisuuntaisen pyörätien ja jalkakäytävän sijoittamisesta Lossitien itäreunaan.

SITOWISE

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Keitele | sivu 4

Kuva: VE1:n poikkileikkaus katualueen kapeimmasta kohdasta.

SITOWISE

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Keitele | sivu 5

VE2: Yhdistetty pyörätie ja jalkakäytävä

Tarkastelussa selvitettiin, onko mahdollista sijoittaa yhdistetty pyörätie ja jalkakäytävä Lossitien itäreunaan.

Tarkastelu tehtiin poikkileikkauksella VE2 (ks. seuraava sivu), joka sisältää ajoradan, erotustilan ajoradan ja pyörätien väliin (erotustilan ajoradan puoleinen reuna korotettu reunakivellä) sekä yhdistetyn pyörätien ja jalkakäytävän. Kapeimmissa katualueen kohdissa päällystetty alue on noin 3 metriä kapeampi kuin katualue.

Tarkastellulla poikkileikkauksella VE2, katualueelle mahtuisi välttävästi lumitilaa. Lunta jouduttaisiin kuljettamaan pois runsaslumisina talvina, minkä vuoksi lumitilojen kohdalla olisi vältettävä istutuksia.

Kuva: Tarkastelu yhdistetyn pyörätien ja jalkakäytävän sijoittamisesta Lossitien itäreunaan.

SITOWISE

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Keitele | sivu 6

Kuva: VE2:n poikkileikkaus katualueen kapeimmasta kohdasta.

Kiuruvesi

EDISTÄMISOHJELMA

SITOWISE

Pyöräliikenteen tavoiteverkko

Kiuruvesi

Kiuruveden pyöräliikenteen tavoiteverkossa keskustan läpi kulkeva pääreitti yhdistää mm. terveyspalvelut, kaupalliset ja julkiset palvelut, koulut, urheilualueen ja rautatieaseman toisiinsa. Aluereitit johdattavat asuinalueille, työpaikka-alueille sekä ammattiopiston kampukselle Hingunniemeen.

Pääreitistön ulkopuolella paikallisreitit täydentävät pyöräliikenteen pääverkkoa ja palvelevat erityisesti paikallista pyöräliikennettä. Paikallisreitit käsittävät kaikki muut pyörätiet, kadut ja tiet sekä tarvittaessa puistokäytävät ja muut vastaavat, jotka ovat pyöräliikenteelle sallittuja yhteyksiä.

Karttakuva: Pyöräliikenteen tavoiteverkko Kiuruvedellä.

Kävelyn aluemäärittelyt

Kiuruvesi

Kävelypainotteisen alueen määrittelyssä on otettu huomioon keskusta-alueen merkittävimmät asioinnin, työn, koulutuksen ja vapaa-ajan liikkumistarpeet.

Esteettömyyden erikoistason alueen määrittelyn taustalla ovat erityisesti iäkkäiden ja liikkumisesteisten liikkumistarpeet.

Karttakuva: Kiuruveden kävelypainotteinen alue

Karttakuva: Kiuruveden esteettömyyden erikoistason alue

Liikkumisen ohjauksen ja liikennepalveluiden kehittämisen toimenpiteet

Kiuruvesi | sivu 1

Toimenpiteet pyöräilyn ja kävelyn edistämiseksi koululaisille ja perheille	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Tiedotetaan lehdissä, sosiaalisessa mediassa ja Wilma-viesteillä kotiväelle koulumatkojen kulkemisesta kävellen ja pyörällä. Tiedotetaan myös talvikunnossapidon laadusta, joka vaikuttaa lasten kulkemiseen kouluun kävellen ja pyörällä.	Sivistystoimi, liikuntatoimi ja tekninen toimi	Toukokuu 2023 (pyöräily-viikko)	Myös Kiuruvesi-lehden kautta tiedottaminen.
Järjestetään oppitunnilla pyöränhuoltoa koululaisille, esim. Pyöräilyviikolla.	Sivistystoimi (rehtorit ja opettajat)	Toukokuu 2023 (pyöräily-viikko)	
Järjestetään syksyllä koulujen alkaessa pyörällä ja kävellen kouluun -kampanja.	Sivistystoimi (rehtorit ja opettajat)	Syksy 2023	
Järjestetään perheretki pyörällä, reittinä Koskenjoen ja Kuukkelin laavujen reitti.	Latu-järjestöt	2023-2024	

Kiuruvesi | sivu 2

Toimenpiteet sähköpyöräilyn edistämiseen	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Hankitaan Kiuruveden kaupungille sähköinen asiointipyörä, jota voi varata myös esim. viikon ajaksi työmatkapyöräksi (päivisin toimii asiointipyöränä).	Tyhy-toimikunta	Vuoden 2023 alku keväästä	
Hankitaan 5 kpl sähköpyöriä, jotka viedään Peltohovin ja Sinisen helmen hotelleille vuokrattaviksi. Vuokralle tarjotaan myös autoihin kiinnitettävää pyörätelinettä pyörän kuljetusta varten.	Elinkeino- ja liikuntatoimi	2023-2024	Yhteisrahoitus Veturin kautta, hakemus
Viedään kaupungin hankkimia sähköpyöriä eri tapahtumiin kuntalaisten kokeiltavaksi.	Liikuntatoimi	Useampia kertoja vuodessa, 2024	

Kiuruvesi | sivu 3

Muut toimenpiteet kävelyn ja pyöräilyn edistämiseksi	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Kehitetään polkupyörien liityntäpysäköintiä ABC-huoltoaseman yhteydessä (mm. runkolukittavat pyöräpysäköintipaikat). Ajatuksena, että ABC:lle voi jättää turvallisesti pyörän ja jatkaa töihin kimppakyydeillä.	Yritys	2023-2024	Kaupunki ja Ponsse yhteistyössä
Pyöräilyviestintä: • Lisätään pyöräreitit omaksi tasokseen Ylä-Savon karttapalveluun ja tehdään reiteistä linkitykset kaupungin sivuille. • Viestitään pyöräreiteistä sosiaalisessa mediassa ja tehdään kohdennettua markkinointia matkailijoille. • Lisätään lainapyörien lähettyville manuaaliset reittikartat/vaihtoehdot nähtäville.	Elinkeinotoimi	2023-2024	
Ulkoiluystävätoiminnan aktivointi (iäkkäille haetaan ulkoiluystävää lenkkikaveriksi).	Erityisliikunnan ohjaaja	2023	Toiminta on olemassa, mutta hiipunut korona-aikana.
Penkkilenkin mainostaminen ja huoltaminen (Raivaajapuiston ja Virranrannan väli). Lisätään liikekortit penkkien yhteyteen.	Liikuntatoimi, tekninen toimi	2023-2024	
Hyväksytetään Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma päättäjätahoilla ohjelman valmistuttua.	Kaupunginhallitus/ lautakunnat	2023	

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Kiuruvesi

Pyöräpysäköinti Kuorevirran urheilualueella

SITOWISE

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Kiuruvesi | sivu 1

Kuorevirran urheilualueella tarkasteltiin tarvittavien pyöräpysäköintipaikkojen sijaintia, määrää ja tyyppiä.
Kuorevirran kohteissa pyöräpysäköinnin määrää mitoittavaksi perusteeksi muodostui koululaisryhmän tai kohdetta käyttävän pelaajaryhmän koko.

Pyöräpysäköintipaikkojen sijainnit ja paikkamäärät on esitetty viereisessä kuvassa.

SITOWISE

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Kiuruvesi | sivu 2

Pyöräpysäköinnin tavoitteellinen laatutaso

Eri toimintojen yhteydessä pyöräpysäköinniltä vaaditaan erilaisia ominaisuuksia. Lyhytkestoisen asioinnin ajaksi pyörä voidaan jättää nopeasti pyörätelineeseen, kun taas työ- tai koulupäivän aikana pyörä tulee voida säilyttää turvallisessa paikassa säältä suojassa. Pyöräliikenteen suunnittelu -ohjeen (Väylä 2020) perusteella eri toiminnoille voidaan laatia seuraavat laatuvaatimukset:

Toiminto	Pysäköinnin kesto	Laatuvaatimukset		
Päiväkoti tai nuorisotila työpaikkana	Kokopäiväinen	Katettu/sisätila	Runkolukitus	Turvallinen
Uima-, liikunta- tai jäähalli työpaikkana	Kokopäiväinen	Katettu/sisätila	Runkolukitus	Turvallinen
Uima-, liikunta- tai jäähalli asiointikohteena	Lyhytkestoinen 30min-4h	Katettu	Runkolukitus	Nopea ja helppo
Urheilukentät	Lyhytkestoinen 30min-4h	Katettu	Runkolukitus	Nopea ja helppo
Nuorisotalo asiointikohteena	Lyhytkestoinen 30min-4h	Katettu	Runkolukitus	Nopea ja helppo

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Kiuruvesi | sivu 3

Keinonurmikenttä

- Lisätään 20-30 runkolukituksen mahdollistavaa paikkaa.
- Keinonurmikenttä on käytössä pääasiassa kesäisin ja pysäköinti on melko lyhytaikaista, pyöräkatosta voi harkita.
- Seurataan pyöräpysäköinnin käyttäjämääriä ja lisätään paikkamäärää tarvittaessa.

Urheilukenttä

- Lisätään 20-30 runkolukituksen mahdollistavaa paikkaa.
- Urheilukenttä on käytössä pääasiassa kesäisin ja pysäköinti on melko lyhytaikaista, pyöräkatosta voi harkita.
- Seurataan pyöräpysäköinnin käyttäjämääriä ja lisätään paikkamäärää tarvittaessa.

Jäähalli

- Lisätään 20-30 runkolukituksen mahdollistavaa paikkaa.
- Jäähallille on pyöräliikennettä myös talviaikaan. Pyöräkatosta suositellaan pyöräpysäköinnin laadun parantamiseksi ja talvikunnossapitotarpeen vähentämiseksi.
- Seurataan pyöräpysäköinnin käyttäjämääriä ja lisätään paikkamäärää tarvittaessa.

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Kiuruvesi | sivu 4

Uimahalli

- Lisätään 20-30 runkolukituksen mahdollistavaa paikkaa.
- Uimahallille on pyöräliikennettä myös talviaikaan. Pyöräkatosta suositellaan pyöräpysäköinnin laadun parantamiseksi ja talvikunnossapitotarpeen vähentämiseksi.
- Seurataan pyöräpysäköinnin käyttäjämääriä ja lisätään paikkamäärää tarvittaessa.

Liikuntahalli

- Lisätään 20-30 runkolukituksen mahdollistavaa paikkaa.
- Liikuntahallille on pyöräliikennettä myös talviaikaan. Pyöräkatosta suositellaan pyöräpysäköinnin laadun parantamiseksi sekä kunnossapidon helpottamiseksi.
- Seurataan pyöräpysäköinnin käyttäjämääriä ja lisätään paikkamäärää tarvittaessa.

Pyöräliikenteen edistämisen kehittämiskortti, Kiuruvesi | sivu 5

Nuorisotalo ja päiväkoti

- Lisätään 20-30 runkolukituksen mahdollistavaa paikkaa.
- Sijoittelussa otetaan huomioon sekä nuorisotalon käyttäjien tarpeet että päiväkodin saattoliikenne.
- Nuorisotalolle ja päiväkodille on pyöräliikennettä myös talviaikaan. Pyöräkatosta suositellaan pyöräpysäköinnin laadun parantamiseksi sekä kunnossapidon helpottamiseksi. Päiväkodin saattoliikenteelle pyöräkatos ei ole välttämätön, mutta katos voi tarjota tarpeellisen säilytyspaikan esimerkiksi päivän ajaksi jätettävälle pyöräkärrylle.
- Seurataan pyöräpysäköinnin käyttäjämääriä ja lisätään paikkamäärää tarvittaessa.

Päiväkodin, nuorisotilojen, liikuntahallin, jäähallin sekä uimahallin työpaikkojen pyöräpysäköinti

- Työntekijöiden pyöräpysäköinti on usein pitkäaikaista. Tällöin laadukas pyöräpysäköinti sisältää runkolukitusmahdollisuuden lisäksi myös katoksen. Pysäköintimahdollisuuksia suunniteltaessa on hyvä ottaa huomioon työntekijöiden mahdollisesti käyttämät erikoispyörät, jotka voivat vaatia erillistä säilytystilaa.
- Kiinteistöissä toimivien työntekijöiden pyöräpysäköintipaikat voi harkita sijoitettavaksi erilliseen katokseen, eriytettynä käyttäjien pyöräpysäköinnistä.

Pyörätelineen valinta

Kaikki pyörätelineet suositellaan asennettavaksi runkolukitustelineinä, jotka sopivat hyvin erilaisille polkupyörämalleille ja ovat perinteisiä rengastelineitä turvallisempia (polkupyörä saadaan lukittua rungostaan eikä ainoastaan renkaasta).

Esimerkkejä runkolukituksen mahdollistavista pyöräpysäköintitelineistä:

Kuvat: Sijainti Suonenjoen kaupungin liikuntakeskus ja virastotalo / Sitowise Oy.

Kuva: Sijainti Ranuan kunnan monitoimikeskus Kerkkä / Sitowise Oy.

Kuva: Sijainti Kauniaisten asema / Sitowise Oy.

Kuva: Sijainti Tohmajärven sivistys-keskus Ahjo / Sitowise Oy.

Pielavesi

EDISTÄMISOHJELMA

SITOWISE

Pyöräliikenteen tavoiteverkko

Pielavesi

Pielaveden pyöräliikenteen tavoiteverkossa pääreitti palvelee mm. keskustan kaupallisiin ja julkisiin palveluihin, kouluihin, urheilualueille sekä terveyspalveluihin liikkumista. Aluereitit jatkavat pääreitistöä satamaan sekä Seppälän teollisuusalueelle sekä palvelevat reitin varrella olevia asuinalueita.

Pääreitistön ulkopuolella paikallisreitit täydentävät pyöräliikenteen pääverkkoa ja palvelevat erityisesti paikallista pyöräliikennettä. Paikallisreitit käsittävät kaikki muut pyörätiet, kadut ja tiet sekä tarvittaessa puistokäytävät ja muut vastaavat, jotka ovat pyöräliikenteelle sallittuja yhteyksiä.

Karttakuva: Pyöräliikenteen tavoiteverkko Pielavedellä.

Kävelyn aluemäärittelyt

Pielavesi

Kävelypainotteisen alueen määrittelyssä on otettu huomioon keskusta-alueen merkittävimmät asioinnin, työn, koulutuksen ja vapaa-ajan liikkumistarpeet.

Esteettömyyden erikoistason alueen määrittelyn taustalla ovat erityisesti iäkkäiden ja liikkumisesteisten liikkumistarpeet.

Karttakuva: Pielaveden kävelypainotteinen alue

Karttakuva: Pielaveden esteettömyyden erikoistason alue

Liikkumisen ohjauksen ja liikennepalveluiden kehittämisen toimenpiteet

Pielavesi | sivu 1

Toimenpiteet pyöräilyn edistämiseksi pyörälainauksella	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Hankitaan työasiointipyörät kunnalle. Selvitetään, missä toimipisteissä on tarvetta liikkua pyörillä ja mihin pyörät kannattaisi sijoittaa sekä kuinka monta niitä tarvitaan. Selvitetään myös, onko tarve sähköpyörälle vai ”tavalliselle” polkupyörälle.	Liikuntatoimi	Selvittäminen heti, tavoitteena pyörät kesällä 2023	
Hankitaan kuntaan (esim. kirjastoon) lainattavia pyöriä. Selvitetään, onko kuntalaisilla ja matkailijoilla kiinnostusta lainata pyöriä ja miten lainaus kannattaisi toteuttaa. Selvitetään myös toteutusmalli (pyörien osto tai lainaus yritykseltä).	Kirjasto ja sivistysjohtaja	Selvittäminen käynnistyy 2023	Lainattavissa kuntalaisille ja matkailijoille
Hankitaan Laivurille vuokrattavia sähköpyöriä nykyisten fatbikejen lisäksi. Yhteistyö Nilakan vuokrauspalvelun kanssa.	Nilakan vuokrauspalvelu. Elinkeinoasiamies.	Idean vieminen vuokraus-palvelulle heti.	

Pielavesi | sivu 2

Muut toimenpiteet kävelyn ja pyöräilyn edistämiseksi	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Kartoitetaan suihku- ja sosiaalitilat kunnan toimipisteissä. Kartoituksen perusteella lähdetään parantamaan suihkutilojen saatavuutta ja varustelutasoa työntekijöille keskustan alueella.	Rakennusmestari	Talvi 2022-2023	
Lisätään henkilöstöviestinnässä tietoisuutta polkupyörällä tehtyjen työasiointimatkojen kilometrikorvauksista.	Henkilöstöpäällikkö ja -tiimi	Kun työasiointi-pyörät on hankittu	Yhdistetään työasiointipyörien hankintaan
Nostetaan esille liikunta- ja ulkoilureitit kunnan sosiaalisen median kanavissa (Facebook, Instagram).	Liikunnanohjaaja ja digineuvoja	Vuosittain ja kausittain (kesä, talvi)	Suunnitelmallista viestintää -> tehdään vuosikello ohjaamaan viestinnän aikataulutusta
Viestitään liikuntapaikkojen kunnossapidosta ja muusta ylläpidon toiminnasta kunnan sosiaalisen median kanavissa.	Kuntatekniikan insinööri	Jatkuva toiminta	
Hyväksytetään Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma päättäjätahoilla ohjelman valmistuttua.	Kaupunginhallitus/ lautakunnat	2023	

Rautavaara

EDISTÄMISOHJELMA

SITOWISE

Pyöräliikenteen tavoiteverkko

Rautavaara

Rautavaaran pyöräliikenteen tavoiteverkossa pääreitti yhdistää keskustan kaupalliset ja julkiset palvelut, koulut ja päiväkodin, urheilukentän ja monitoimitalon. Lisäksi se palvelee asuinalueilta keskustaan kulkevaa pyöräliikennettä.

Pääreitistön ulkopuolella paikallisreitit täydentävät pyöräliikenteen pääverkkoa ja palvelevat erityisesti paikallista pyöräliikennettä. Paikallisreitit käsittävät kaikki muut pyörätiet, kadut ja tiet sekä tarvittaessa puistokäytävät ja muut vastaavat, jotka ovat pyöräliikenteelle sallittuja yhteyksiä.

Karttakuva: Pyöräliikenteen tavoiteverkko Rautavaaralla.

Kävelyn aluemäärittelyt

Rautavaara

Kävelypainotteisen alueen määrittelyssä on otettu huomioon keskusta-alueen merkittävimmät asioinnin, työn, koulutuksen ja vapaa-ajan liikkumistarpeet.

Esteettömyyden erikoistason alueen määrittelyn taustalla ovat erityisesti iäkkäiden ja liikkumisesteisten liikkumistarpeet.

Karttakuva: Rautavaaran kävelypainotteinen alue

Karttakuva: Rautavaaran esteettömyyden erikoistason alue

Liikkumisen ohjauksen ja liikennepalveluiden kehittämisen toimenpiteet

Rautavaara

Toimenpiteet kävelyn ja pyöräilyn edistämiseksi	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Hankitaan riksapyörä vanhuksille ja hankitaan sen kuljettamiseen tarvittavat mahdolliset pätevyydet.	Sote		
Tehdään aloite ja alustava kartoitus, minne tarvitaan vanhus- ja vammaisväestölle levähdyspenkkejä. Aloitteen avulla pyritään hankkimaan penkit.	Elinvoimajohtaja	Kesä 2023	Hyödynnetään edistämisohjelmassa esitettyä kehittämiskorttia. Lisäksi esimerkkiä voidaan ottaa esim. Keiteleeltä.
Laajennetaan Tiilikkajärven kansallispuistoa olemassa olevan maastopyöräreitin laajuudelle. Kehitetään maastopyöräreitin ylläpitoa ja markkinointia.			
Kartoitetaan Rautavaaran luontoreitistöjä ja tallennetaan ne Outdooractiveen. Merkitään reitit maastoon selkeästi.			
Hyväksytetään Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma päättäjätahoilla ohjelman valmistuttua.	Kunnanhallitus/ lautakunnat	2023	

Kävelyn edistämisen kehittämiskortti, Rautavaara

Levähdyspenkkien sijoittaminen esteettömyyden erikoistason reitille

SITOWISE

Kävelyn edistämisen kehittämiskortti, Rautavaara | sivu 1

Rautavaaralle on suunniteltu iäkkäiden liikkumista tukeva reitti, jolle on sijoitettu levähdyspenkkejä. Reitti sijoittuu esteettömyyden erikoistason alueelle. Suunnittelussa on hyödynnetty SuRaKu-ohjeiden määritelmiä. Vanhusten ja/tai liikuntaesteisten käyttämien päivittäisten asiointireittien varsille sijoitetuilla penkeillä voi olla suurikin vaikutus omatoimiseen ulkoiluun sekä liikkumiseen kannustamisessa. Erilaiset virikkeet kannustavat osaltaan liikkumaan ja ulkoilemaan. Virikkeinä voivat toimia esimerkiksi jumppaliikkeet penkkien yhteydessä.

Penkkien sijoittelun suunnittelussa tulee huomioida varoitusalueet sekä kulkupinnat, ympäristöstä erottuva väri ja materiaali. Esteettömyyden erikoistason alueella valaistuksen tulee olla hyvä ja tasainen, vähintään valaistusluokka K2 (min. 10 lx), eikä valaistus saa häikäistä. Penkin tulee olla saavutettavissa myös talvella. Penkin tulee olla puhdas, siisti ja pinnoiltaan sileä.

Kuvat: Esimerkit eritasoisista voimisteluohjeista Suonenjoelta ja Pielavedeltä.

SITOWISE

Kävelyn edistämisen kehittämiskortti, Rautavaara | sivu 2

Kulkuväylien tulee olla leveydeltään vähintään 2300 mm, jotta niiden puhtaanapito koneellisesti onnistuu. Vapaan kulkuväylän tulee olla vähintään 1500 mm leveä. Kahden pyörätuolin kohdatessa leveyden on oltava vähintään 1800 mm. Sähköpyörätuoli tarvitsee kääntöympyrän halkaisijaksi 2500 mm ja pyörätuoli 1500 mm. Kulkuväylän vapaan korkeuden tulee olla vähintään 2200 mm, sivukaltevuutta saa olla erikoistason reitillä enintään 2 % ja pituuskaltevuutta enintään 5 %.

Opasteet sijoitetaan niin, että niiden eteen jää vapaata tilaa seisomista tai pyörätuolia varten. Koho-opasteen korkeuden maasta tulee olla noin 1100 mm. Opastetaulussa tulee olla kepillä tunnistettava alaosa ja viittojen teksti sijoitetaan 1400–1600 mm korkeudelle.

Suunnitteluohjeita penkeille esteettömyyden erikoistason alueella ovat:

- Ei teräviä tai muutoin törmäys- tai muuta vaaraa aiheuttavia osia tai rakenteita, istuimen etureuna pyöristetty
- Sijoittaminen pinnaltaan tunnistettavalle kalustevyöhykkeelle
- Alustassa kova pintamateriaali (esim. graniitti- tai betonilaatat, asfaltti)
- Sijoittaminen kulkureittien ulkopuolelle, niin että penkille on esteetön kulkuyhteys myös pyörätuolilla
- Penkin päädyssä vähintään 900 mm vapaata tilaa pyörätuolille, lastenvaunuille ym.
- Kiinnitys maahan niin, että penkin paikka pysyy muuttumattomana

Kävelyn edistämisen kehittämiskortti, Rautavaara | sivu 3

Mitoituskriteerejä esteettömyyden erikoistason alueella sijaitseville penkeille ovat:

- Käsituki aina, osassa penkkejä vain keskellä
- Selkänoja aina
- Alueilla tulee olla erikorkuisia ja -tyyppisiä istuimia
- Levähdyspaikkojen/ penkkien suositeltava etäisyys toisistaan erikoistason reitillä on enintään 50 m

Esteettömyyden erikoistason reitille soveltuva penkkimalli on esimerkiksi Leikkiset kalusteiden Senioripenkki: https://leikkiset.fi/tuotekatalogi/ulkokalusteet/penkit-ja-poydat/senioripenkki/

Kuva: SuRaKu-ohjeen mukaan esteettömyyden erikoistason alueella suositellaan penkeille kuvan mukaista mitoitusta. (Kuvan lähde: SuRaKu-ohjekortit, Esteetön ympäristö 5, Puistokäytävät ja levähdyspaikat).

SITOWISE

Kävelyn edistämisen kehittämiskortti, Rautavaara | sivu 4

Viereisellä kartalla on esitetty penkkilenkki sekä levähdyspaikkojen sijainnit. Penkkilenkin reitti ja penkkien sijainti on suunniteltu yhdessä Rautavaaran vanhusneuvoston kanssa. Penkkien sijoittelussa toivotaan huomioitavan niiden sijoittuvan varjoon, esimerkiksi puiden katveeseen. Jos kaikkia penkkejä ei voida toteuttaa, toivotaan vanhusneuvostoa kuultavan suunnitelman muuttamisessa.

SITOWISE

Sonkajärvi

EDISTÄMISOHJELMA

SITOWISE

Pyöräliikenteen tavoiteverkko

Sonkajärvi

Sonkajärven pyöräliikenteen tavoiteverkossa pääreitit yhdistävät keskustaajaman tärkeimmät palvelut asuinalueisiin sekä pohjoisessa Kangaslammin ulkoilualueeseen.

Ulkoilun kannalta merkittävät reitit on määritelty virkistysreiteiksi.

Karttakuvat: Pyöräliikenteen tavoiteverkko Sonkajärvellä.

Pyöräliikenteen tavoiteverkko

Sukeva, Sonkajärvi

Sukevalla pyöräliikenteen pääreitti yhdistää kyläkeskuksen, paikalliset palvelut, rautatieaseman sekä frisbeegolfradan vapaa-ajan alueen.

Pääverkoston ulkopuolella paikallisreitit täydentävät pyöräliikenteen pääverkkoa ja palvelevat erityisesti paikallista pyöräliikennettä. Paikallisreitit käsittävät kaikki muut pyörätiet, kadut ja tiet sekä tarvittaessa puistokäytävät ja muut vastaavat, jotka ovat pyöräliikenteelle sallittuja yhteyksiä.

Karttakuva: Pyöräliikenteen pääreitti Sukevalla.

Kävelyn aluemäärittelyt

Sonkajärvi

Kävelypainotteisen alueen määrittelyssä on otettu huomioon keskusta-alueen merkittävimmät asioinnin, työn, koulutuksen ja vapaa-ajan liikkumistarpeet.

Esteettömyyden erikoistason alueen määrittelyn taustalla ovat erityisesti iäkkäiden ja liikkumisesteisten liikkumistarpeet.

Karttakuva: Sonkajärven kävelypainotteinen alue

Karttakuva: Sonkajärven esteettömyyden erikoistason alue

Liikkumisen ohjauksen ja liikennepalveluiden kehittämisen toimenpiteet

Sonkajärvi | sivu 1

Toimenpiteet pyöräilyn ja kävelyn edistämiseksi koululaisille	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Tiedotetaan koululaisten vanhempia turvallisista pyöräily- ja kävely-yhteyksistä esim. Wilma-viesteillä.	Sivistystoimi	Jatkuva, painopiste koulun aloitukseen, syyslomaviikon jälkeen, keväällä pyöräilykauden alkaessa	
Laaditaan ja toteutetaan riskikohdekysely koulun alkuviikoille koulureiteiltä (kävely ja pyöräily) Sonkajärvellä ja Sukevalla.	Sivistystoimi ja tekninen toimi	Kysely joka vuosi (syksyisin Liikkujan viikolla)	Tulosten käsittely ELY:n kanssa liikenneturvallisuustyöryhmässä. Vaarallisiin paikkoihin, joita ei pystytä korjaamaan, kehitetään varoitusmerkintä jalankulkijoille ja pyöräilijöille.
Järjestetään polkupyörän katsastuspäivä kouluissa.	Sivistystoimi / koulut	Vuosittain, esim. Pyöräilyviikolla toukokuussa	Liikennekasvatus mukana (pyöräilykypärä, pyöränvalot jne.), pyörän ajotaitorata
Pyöräretkeily teemaksi koululaisten liikuntapäivässä.	Sivistystoimi /koulut	Vuosittain	Kehy-työpajan pyörien hyödyntäminen pyörien lainauksessa?

Sonkajärvi | sivu 2

Toimenpiteet sähköisten liikkumismuotojen edistämiseksi ja niiden turvalliseen käyttöön	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Varaudutaan sähköpotkulautojen yleistymiseen läpikäymällä niihin liittyviä liikennesääntöjä ja laatimalla kunnan omia ohjeistuksia, joista voi viestiä kunnan sivuilla sekä sosiaalisessa mediassa.	Nuorisovaltuusto, nuoriso- ja liikuntasihteeri	2023	Mallia muista kunnista ja kaupungeista
Pyritään lisäämään tietoutta sähkömopojen ja muiden iäkkäille suunnattujen sähköisten kulkuvälineiden säännöistä ja käytöstä kohderyhmälle.	Vanhus- ja vammaisneuvosto	2023	
Hankitaan 2-4 kpl, sähköavusteisia työasiointipyöriä kuntaan: kunnantalolle ja koulukeskukselle sekä 1 kpl Sukevan päiväkodille/koululle.	Kunnanjohtaja/ kunnansihteeri	2023	
Kannustetaan kunnan työntekijöitä kokeilemaan kunnan sähköpyöriä.	Kunnanjohtaja/ kunnansihteeri	2023	
Kehitetään pyörien vuokrausmahdollisuutta matkailuyrityksiin.	Elinvoimakoordinaattori ja yritykset	2023	Erityyppisiä pyöriä, myös sähköavusteisia vuokralle

Sonkajärvi | sivu 3

Toimenpiteet pyöräilyn edistämiseksi	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Koepyöräillään pyöräreitit talven jälkeen kartoittaen, missä kunnossa reitit ovat. Huomioidaan mm. päällysteen kunto ja liikennemerkit.	Tekninen toimi	Keväisin lumien sulettua	Hyödynnetään työsuhdesähköpyöriä
Mahdollistetaan polkupyörien lainausmahdollisuus Sonkajärven ja Sukevan kirjastoihin. Tarjotaan lainaan myös pyöräilykypäriä.	Sivistystoimi ja kunnanjohtaja Työpaja vastaa huollosta	2023	Työpaja (kehy) huoltaisi pyörät.
Kehitetään pyöräpysäköintiä kunnantalolla.	Kiinteistön omistaja, työnantaja	2023	Runkolukitus, katos, lukittu tila (esim. aidattu alue). Sähköpyörien latausmahdollisuus.
Kehitetään pyöräpysäköintiä osana palveluiden kehittämistä. Huomioidaan kehittämisessä mm. sähköpyörien latausmahdollisuus, pyöränhuoltopisteet ja markkinointi.	Kauppakiinteistöt ja yritykset, huoltoasemat	2023 ->	
Selvitetään työsuhdepyörien käyttöönottoa. Haetaan esimerkkejä muista kunnista ja organisaatioista sekä testataan erilaisia pyörämalleja.	Tyhy-ryhmä, eri työpisteet	2023	
Järjestetään kaikille suunnattuja ohjattuja pyöräilyretkiä, esim. Sukevajärven ja Sonkalahden ympäriajo. Kutsutaan retkille myös päättäjiä mukaan.	Yhdistykset, nuoriso- ja liikuntasihteeri	Kevät 2023, toistuva	

Sonkajärvi | sivu 4

Toimenpiteet ulkoilureittien markkinointiin	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Viedään puuttuvat reittitiedot retkikarttaan. Lisätään myös tieto, mille kulkuvälineelle reitti sopii.	Tekninen toimi	2023	
Linkitetään reittitiedot matkailuyritysten nettisivuille.	Iisalmi ja tienoot, matkailuyritykset	2023	
Viedään painetut reittikartat matkailuyrityksiin, kirjastoihin sekä kunnan infopisteisiin jaettavaksi.	Iisalmi ja tienoot, matkailuyritykset	2023	
Parannetaan reittien maastomerkintöjä ja opasteita. Merkitään myös reittien pituustiedot opasteisiin.	Tekninen toimi	2023	
Viestitään ajankohtaisista reittitiedoista ja taukopaikkojen tiedoista kunnan sosiaalisen median sivuilla.	Kunnan asiointipisteet	2022 ->, jatkuva	

Toimenpiteet kävelyn ja ulkoilun edistämiseen	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Järjestetään kotakahvi-lenkit. Kahvitarjoilu Lehmilahden laavulla ulkoilijoille.	Nuoriso- ja liikuntasihteeri	Toistuva	Jatketaan nykyistä toimintaa
Järjestetään nokipannukahvit senioreille.	Eläkeliitto	Toistuva	Jatketaan nykyistä toimintaa
Toteutetaan esteetön kalastuspaikka Mustikkasuon puiston esteettömän ulkoilureitin varrelle.	Kunta	2023-2024	

Sonkajärvi | sivu 5

Muut toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Hankitaan kuntaan riksapyörä, jota voi lainata kirjastosta. Hyödynnettävissä myös kuntalaisille ja matkailijoille. Järjestetään koulutus riksapyörällä ajamiseen (ns. riksakortti).	Kunnanjohtaja ja sivistystoimi	2024	Vieremän malli. Sähköavusteinen.
Hyväksytetään Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma päättäjätahoilla ohjelman valmistuttua.	Kunnanhallitus/ lautakunnat	2023	

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen kehittämiskortti, Sonkajärvi

Päällysteen parantaminen sekä penkkien sijaintien ja tyyppien suunnittelu maanteiden jalankulku- ja pyöräilyväylillä

SITOWISE

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen kehittämiskortti, Sonkajärvi

Sonkajärven kehittämiskortissa esitetään maantien 5861 kävely- ja pyöräilytien päällysteen uusimistarve ja sekä levähdyspenkkien sijoittelu maantien varrelle.

SuRaKu-ohjeiden mukaan kaikkien alueiden tulisi olla vähintään esteettömyyden perustasoa. Sonkajärvelle suunniteltujen penkkien osalta sovelletaan esteettömyyden perustason vaatimuksia. Vanhusten ja/ tai liikuntarajoitteisten käyttämien päivittäisten asiointireittien varsille sijoitetuilla penkeillä voi olla suurikin vaikutus omatoimiseen ulkoiluun sekä liikkumiseen kannustamisessa. Erilaiset virikkeet kannustavat osaltaan liikkumaan ja ulkoilemaan. Virikkeinä voivat toimia esimerkiksi jumppaohjeet penkkien yhteydessä.

Esteettömien kulkuväylien tulee olla leveydeltään vähintään 2300 mm, jotta niiden puhtaanapito koneellisesti onnistuu. Vapaan kulkuväylän tulee olla vähintään 1500 mm leveä. Kahden pyörätuolin kohdatessa leveyden on oltava vähintään 1800 mm. Sähköpyörätuoli tarvitsee kääntöympyrän halkaisijaksi 2500 mm ja pyörätuoli 1500 mm. Kulkuväylän vapaa korkeus tulee olla vähintään 2200 mm. Sivukaltevuutta saa olla esteettömyyden perustason reitillä enintään 3 % ja pituuskaltevuutta enintään 8 %.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen kehittämiskortti, Sonkajärvi

Penkkien sijoittelun suunnittelussa tulee huomioida levähdyspaikkojen varoitusalueet sekä kulkupinnat, ympäristöstä erottuva väri ja materiaali. Esteettömyyden perustason reitillä valaistus on ympäristön toiminnallisen luokan mukainen. Penkin tulee olla saavutettavissa myös talvella. Penkin tulee olla puhdas, siisti ja pinnoiltaan sileä.

Mitoituskriteerejä esteettömyyden perustasolla sijaitseville penkeille ovat:

- Istuinkorkeus 400–500 mm
- Käsituki ja selkänoja ainakin osassa penkkejä
- Selkänoja suotava
- Sijoitustiheys tarpeen mukaan

Kuva: Esteettömyyden perustasolle soveltuu esimerkiksi kuvan mitoituksen mukainen levähdyspenkki. (Kuvan lähde: SuRaKu-ohjekortit, Esteetön ympäristö 5, Puistokäytävät ja levähdyspaikat).

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen kehittämiskortti, Sonkajärvi

Suunnitteluohjeita penkeille perustason reitillä:

- Ei teräviä tai muutoin törmäys- tai muuta vaaraa aiheuttavia osia tai rakenteita, istuimen etureuna pyöristetty
- Sijoitus pinnaltaan tunnistettavalle kalustevyöhykkeelle
- Alustassa kova pintamateriaali (esim. graniitti- ja betonilaatat, asfaltti)
- Sijoitus kulkureittien ulkopuolelle, niin että niihin on esteetön kulkuyhteys myös pyörätuolilla
- Penkin päädyssä vähintään 900 mm vapaata tilaa pyörätuolille, lastenvaunuille ym.
- Kiinnitys maahan niin, että penkin paikka pysyy muuttumattomana

Sopivia penkkimalleja esteettömyyden perustason penkeiksi ovat esimerkiksi:

- Lappset Ströget penkki selkänojalla https://webapi.lappset.com/server/api/v1/fi/pdf/NF7103
- Lappset Nonstop penkki talking selkä- ja käsinojilla https://www.lappset.fi/Tuotteet/Tuote/nonstop-penkki-talking-selka-ja-kasinojilla/NF5004
- Leikkiset penkki selkä- ja käsinojilla https://leikkiset.fi/tuotekatalogi/ulkokalusteet/penkit-ja-poydat/penkki-selka-ja-kasinojilla/

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen kehittämiskortti, Sonkajärvi

Viereisessä karttakuvassa on esitetty levähdyspenkkien ohjeelliset sijainnit sekä uudelleen päällystettävien jalankulku- ja pyöräilyväylien sijainnit (”penkkilenkki”).

Sonkajärvellä maantien 5861 kävely- ja pyöräilytien päällysteen uusiminen parantaa kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita. Päällysteen uusiminen ja penkkien lisääminen kävelyreitin varteen houkuttelevat ihmisiä kävelemään ja pyöräilemään. Penkit on esitetty sijoitettavan sopivin etäisyyksin maantien rinnalla kulkevan kävely- ja pyörätien luonne huomioiden esimerkiksi linja-autopysäkkien yhteyteen.

SITOWISE

Vieremä

EDISTÄMISOHJELMA

SITOWISE

Pyöräliikenteen tavoiteverkko

Vieremä | sivu 1

Vieremällä pyöräliikenteen pääreitti yhdistää keskustan kaupalliset ja julkiset palvelut, pohjoisessa sijaitsevat työpaikka-alueet ja asuinalueet sekä etelässä sijaitsevat vapaa-ajan alueet ja muut käyntikohteet. Aluereitit parantavat asuinalueiden ja päiväkodin saavutettavuutta. Virkistysreitit palvelevat pyöräliikenteen pääverkon ulkopuolella tapahtuvaa vapaa-ajan liikkumista.

Pääverkoston ulkopuolella paikallisreitit täydentävät pyöräliikenteen pääverkkoa ja palvelevat erityisesti paikallista pyöräliikennettä. Paikallisreitit käsittävät kaikki muut pyörätiet, kadut ja tiet sekä tarvittaessa puistokäytävät ja muut vastaavat, jotka ovat pyöräliikenteelle sallittuja yhteyksiä.

Karttakuva: Pyöräliikenteen pääreitti Vieremällä.

Pyöräliikenteen tavoiteverkko

Vieremä | sivu 2

Vieremän taajaman sisäinen pyöräliikenteen tavoiteverkko yhdistyy pääreitin yhteystarpeen kautta Iisalmen kaupungin tavoiteverkkoon.

Karttakuva: Pyöräliikenteen pääreitti välillä Vieremä-Iisalmi (huom. kuvassa ei ole esitetty taajamissa sijaitsevia aluereittejä).

Kävelyn aluemäärittelyt

Vieremä

Kävelypainotteisen alueen määrittelyssä on otettu huomioon keskusta-alueen merkittävimmät asioinnin, työn, koulutuksen ja vapaa-ajan liikkumistarpeet.

Vieremän keskustaajaman alue on tavoitteena toteuttaa esteettömyyden erikoistason kriteerien mukaisesti.

Karttakuva: Vieremän kävelypainotteinen alue

Liikkumisen ohjauksen ja liikennepalveluiden kehittämisen toimenpiteet

Vieremä

Toimenpiteet kävelyn ja pyöräilyn edistämiseksi	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Hankitaan työsuhdepyöriä kunnan työntekijöille.	Kunnan hallintojohtaja	2022-2023	Otetaan mallia esim. Iisalmesta.
Järjestetään sähköpyörien esittely- ja kokeilutilaisuus torilla kuntalaisille.	Kunta ja HYVÄ-hanke	Kevät 2023	
Hankitaan kirjastolle lainattavia polkupyöriä kuntalaisten käyttöön.	Sivistysjohtaja, Vieremä	2023	
Toteutetaan Kumppanuusyrityskylään sähköpyöräparkki, jossa on mahdollisuus ladata sähköpyöriä.	Kunnan tekninen toimi ja yritykset	2024	
Järjestetään eri yhteisöille suunnattuja pyöräily- ja kävelytapahtumia esimerkiksi: • kimppakävelyitä, joissa senioriväestöä kävelee yhdessä päättäjien kanssa • karavaanaripyöräilyä alueen matkailijoiden kanssa	Liikuntasihteeri, Vieremä	2023	Aikaisemmin on järjestetty karavaanaripyöräilyä, johon on osallistunut alueella majoittuvia karavaanareita.
Hyväksytetään Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma päättäjätahoilla ohjelman valmistuttua.	Kunnanhallitus/ lautakunnat	2023	

Seudulliset toimenpiteet

EDISTÄMISOHJELMA

SITOWISE

Seudulliset toimenpiteet

Ylä-Savon yhteiset toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Muuta huomioitavaa
Ylä-Savon alueen matkailureittien tarinallistaminen ja vuorovaikutuksen lisääminen.	Iisalmi ja tienoot	Talvi 2022-2023	Rahoituksen hakeminen esim. Ylä-Savon Veturista
Toteutetaan vuosittain kaikissa seudun kunnissa liikkumisen ohjauksen tai liikenneturvallisuuden kampanja.	Ylä-Savon liikennejärjestelmä-työryhmä koordinoi	jatkuva	
Tehdään yhteistyötä kuntarajojen ylittävien reittien osalta muiden kuntien kanssa.	Kunnat	jatkuva	Maastot, kunnossapito, viestintä

Talvikunnossapidon kehittäminen

SITOWISE

Ylä-Savon yhtenäiset talvikunnossapitokriteerit

Jotta kävely ja pyöräily olisivat houkuttelevia kulkutapoja kaikkina vuodenaikoina, on liikkumisolosuhteiden mahdollistettava kulkeminen myös talvisin. Talvipyöräilyn ja –kävelyn kannalta on olennaista, että väylät on puhdistettu riittävän hyvin ja oikea-aikaisesti lumesta ja loskasta. Kunnossapito on syytä kohdistaa erityisesti käytetyimmille väylille, joissa kunnossapidosta saadaan kaikkein paras hyöty.

Kuntien ja ELY-keskuksen talvikunnossapitokriteerejä vertailtiin keskenään. Tämän pohjalta laadittiin seudulle yhtenäiset kunnossapitokriteerit, jotka suositellaan otettavaksi käyttöön seuraavan talvikunnossapidon kilpailutuksen yhteydessä.

Kuntien ja ELY-keskuksen yhtenäiset kriteerit parantavat jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden käyttäjäkokemusta: jalankulku- tai pyöräilyväylän laatutaso ja olosuhteet eivät muutu kesken matkan kunnossapitovastuun rajakohdassa.

Kaikki pyöräliikenteen tavoiteverkon pää- ja aluereitit sekä kävelypainotteisten alueiden ja esteettömyyden erikoistason alueiden jalankulku- ja pyöräilyväylät kuuluvat korkeimpaan kunnossapitoluokkaan.

Ylä-Savon yhtenäiset talvikunnossapitokriteerit ovat:

- Maksimilumensyvyys 3 cm
- Sohjon maksimipaksuus 3 cm
- Liukkaudentorjunta 3 tunnin sisään (lumen- ja sohjonpoistosta)
- Soran ja hiekoitushiekan poisto keväisin, kun liukkaudentorjunnan kannalta on mahdollista
- Lehtienpoisto syksyisin, kun aiheuttaa liukastumisvaaran

Ennen talvikunnossapitokauden alkua on suositeltavaa pitää ELY-keskuksen, kunnan ja urakoitsijoiden välinen tilannekatsaus, jossa sovitaan pelisäännöt tulevaa urakointia varten.

SITOWISE

Seuranta ja organisointi

SITOWISE

Organisointi ja seuranta

Kuntatason seuranta vastuutetaan kuntien liikenneturvallisuustyöryhmille. Kuntakohtaisten kehittämiskorttien toteutumisen seuranta otetaan osaksi työryhmien infran kehittämistoimenpiteiden seurantaa. Lähtökohtaisesti liikkumisen ohjauksen toimenpideohjelmat käsitellään omana kokonaisuutenaan kevään liikenneturvallisuustyöryhmien kokouksissa (liikennekasvatustyön suunnittelu, kampanjat).

Seututason toimenpiteitä seurataan vuosittain seudun liikennejärjestelmätyöryhmässä. Lähtökohtaisesti kävelyn ja pyöräilyn edistämisen seuranta sisällytetään turvallisuusteemaiseen kokoukseen, jossa myös kuntatason seuranta raportoidaan.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämistä elinvoimanäkökulmasta käsitellään ja toimenpiteiden toteutumista seurataan lisäksi liikennejärjestelmätyöryhmän elinvoima-asioihin painottuvassa kokouksessa. Seudullinen seurantaraportti viedään vuosittain Ylä-Savon ilmasto-ohjelman seurantatyöryhmän tietoon.

Kävelyn ja pyöräilyn tilannekuvaa voidaan seurata säännönmukaisesti toteutettavan kuntalaiskyselyn kautta. Seudullinen kysely ja siihen liittyvä eri kohderyhmät tavoittava viestintä on tehokasta toteuttaa esimerkiksi Itä-Suomen liikennejärjestelmä-koordinaattorihankkeen kautta.

Itä-Suomen tasolla kävelyn ja pyöräilyn edistämistyötä seurataan Itä-Suomen liikennejärjestelmätyöryhmässä. Edistämistyön tilanne päivitetään omana kokonaisuutenaan neljä kertaa vuodessa osana seudullisen työn tilannekatsausta.

Seurantamallia päivitetään vuosittain työryhmien toimintasuunnitelmien laadinnan yhteydessä.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen

Seurantamittarit

Kävelyn ja pyöräilyn vuosittaista seurantaa sekä kunta- että seututasolla tehdään seuraavien mittareiden pohjalta. Jotta seuranta olisi kevyt toteuttaa, kunta- ja seututasolla valitaan erikseen ne mittarit, joiden pohjalta kävelyn ja pyöräilyn edistämistä seurataan.

1. Pyöräliikenteen väylien määrä (km) kunnan ja ELY-keskuksen väylillä.
2. Pyöräliikenteen pää- ja aluereiteille toteutettujen parantamishankkeiden laajuus (km) kunnan ja ELY-keskuksen väylillä.
3. Liikennealueella tehtävien esteettömyyden edistämistoimenpiteiden määrä (kpl) esteettömyyden erikoistason alueella.
4. Kävely-ympäristön viihtyisyyttä, turvallisuutta tai sujuvuutta edistävien toimenpiteiden määrä (kpl) kävelypainotteisilla alueilla.
5. Edistämisohjelmassa laaditun palvelut ja viestintä –toimenpideohjelman toteutetut toimenpiteet.
6. Kävelyyn ja/tai pyöräilyyn kannustavien toimenpideohjelman ulkopuolisten tapahtumien tai palveluiden käyttöönoton lukumäärä.
7. Kävelyyn ja/tai pyöräilyyn kannustavien julkaisujen lukumäärä kunnan verkkosivuilla.
8. Kävelyyn ja/tai pyöräilyyn kannustavien julkaisujen lukumäärä kunnan sosiaalisen median kanavissa.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen

Yhtymäpinnat Ylä-Savon ilmasto-ohjelman kanssa

Ylä-Savoon on laadittu seudullinen ilmasto-ohjelma vuoteen 2035. Ilmasto-ohjelmassa on useita liittymäpintoja kävelyn ja pyöräilyn edistämisen kanssa erityisesti kestävän liikkumisen ja kuntalaisten ilmastotekojen osalta. Ylä-Savon kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma vastaa ilmasto-ohjelmassa määriteltyihin tavoitteisiin sekä infrastruktuurin kehittämisen että liikkumisen ohjauksen toimenpiteiden osalta. Seuraavassa on esitetty tarkemmin näiden kahden ohjelman liittymäpinnat.

Ilmasto-ohjelman painopistealue 2: Vähähiilinen liikkuminen ja kestävä yhdyskuntarakenne

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen edistämisohjelman mukaan (sekä infrastruktuurin kehittäminen että liikkumisen ohjaus) edesauttaa seuraavien ilmasto-ohjelman tavoitteiden toteutumista:

- Kuntapalvelut ovat kaikkien saavutettavissa,
- Ylä-Savossa liikutaan kestävästi ja vähähiilisesti,
- työmatkaliikenteessä on useita vähähiilisiä vaihtoehtoja sekä
- kevyt liikenne [kävely ja pyöräliikenne] on turvallista ja houkuttelevaa.

Ilmasto-ohjelman painopistealue 5: Aktiivinen kuntalainen

Palveluiden kehittämiseen, viestintään ja tapahtumien järjestämiseen liittyvät liikkumisen ohjauksen toimenpiteet edesauttavat seuraavien tavoitteiden toteutumista:

- Kuntalaiset ymmärtävät ilmastotyön merkityksen ja osaavat valinnoillaan huomioida ilmastonäkökohdat,
- kunnat viestivät ilmastoasioista ja –teoista sekä opastavat kuntalaisia aiheen teemoissa,
- seudun yhteisöt ja yritykset toimivat yhteistyössä kuntien kanssa ilmastotyön edistämiseksi.

SITOWISE

Hyödyllisiä linkkejä kävelyn ja pyöräliikenteen infrastruktuurin suunnitteluohjeisiin

Jalankulun suunnittelu, Väyläviraston ohjeita 34/2022:
https://ava.vaylapilvi.fi/ava/Julkaisut/Vaylavirasto/vo_2022-34_jalankulun_suunnittelu.pdf

SuRaKu, esteettömän rakentamisen ohjeet: https://www.hel.fi/helsinkikaikille/fi/ohjeita-suunnitteluun/esteettoman-rakentamisen-ohjeet

Pyöräliikenteen suunnittelu, Väyläviraston ohjeita 18/2020:
https://ava.vaylapilvi.fi/ava/Julkaisut/Vaylavirasto/vo_2020-18_pyoraliikenteen_suunnittelu_web.pdf

Helsingin kaupungin pyöräliikenteen suunnitteluohje: https://pyoraliikenne.fi/

SITOWISE

SITOWISE